

Uloga odgojitelja u razvijanju povezanosti djeteta s prirodom

Šegon, Emili

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:001280>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

EMILI ŠEGON

ULOGA ODGOJITELJA U RAZVIJANJU POVEZANOSTI DJETETA S PRIRODOM

Diplomski rad

Pula, lipanj 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

EMILI ŠEGON

ULOGA ODGOJITELJA U RAZVIJANJU POVEZANOSTI DJETETA S PRIRODOM

Diplomski rad

JMBAG: 0316002102, izvanredni student

Studijski smjer: Diplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Aktivni odgoj djece u prirodi

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Pedagogija ranog i predškolskog odgoja

Mentor: izv. prof. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, lipanj 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom _____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu diplomskog radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKA POLAZIŠTA O DJETETU I OKOLIŠU	2
3. DIJETE KAO ISTRAŽIVAČ.....	3
3.1. Istraživačke aktivnosti.....	4
3.1.1. Motiviranost za istraživanje	5
4. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU ISTRAŽIVAČKIH AKTIVNOSTI.....	6
4.1. Odgojitelj kao uzor.....	7
5. RAZVOJ DJETETA.....	8
5.1. Samoučinkovitost	9
5.2. Samoorganizacija	10
6. UTJECAJ PRIRODE NA RAZVOJ.....	10
6.1. Četiri izvora dječjeg razvoja.....	11
6.1.1. Neposrednost.....	11
6.1.2. Sloboda	11
6.1.3. Otpornost	12
6.1.4. Povezanost	12
7. UTJECAJ PRIRODE NA ZDRAVLJE	13
7.1. Imunološki sustav	13
7.2. Kretanje	13
7.3. Sunce	14
7.4. Dobar vid	15
7.5. Duševno zdravlje	15
7.6. Pažnja i aktivnost	15
8. PRIMJER DOBRE PRAKSE.....	16
9. ISTRAŽIVANJE	26
9.1. Cilj istraživanja	26

9.2. Zadaci istraživanja.....	27
9.3. Uzorak istraživanja	27
9.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja	27
9.5. Obrada podataka.....	31
10. ZAKLJUČAK.....	44
11. LITERATURA	45
12. POPIS SLIKA, FOTOGRAFIJA, GRAFIKONA I TABLICA.....	49
13. PRILOZI.....	51
14. SAŽETAK	56
15. SUMMARY	56

1. UVOD

Svake se godine sve više pažnje pridonosi razvijanju svijesti o važnosti boravka na otvorenom, važnosti tjelesne aktivnosti i važnosti provođenja dovoljno vremena u prirodi, no svake godine dolazi do zastrašujućih podataka o sve manje tjelesne aktivnosti i sve manje provođenja vremena u prirodi, a posljedično i manje ekološke osviještenosti. Vrijednosti koje djeca stječu prate ih kroz cijeli život stoga je od posebne važnosti djecu upoznati s dobrobitima boravka u prirodi i povezati ih s istom.

Odmah po rođenju dijete se nalazi u nepoznatom okruženju puno novih pojava koje ga potiče na uzbuđenje čime neposredno stječe nove informacije. Jesu li upravo roditelji i odgojitelji osobe koje najčešće kod djece uvode nove pojmove i informacije ili je to ipak sama po sebi majka priroda? Pitanje uloge odgojitelja u povezanosti djeteta s prirodom kao i utjecaj životnog stila odgojitelja na provođenje aktivnosti u prirodi sve se češće postavlja.

U istraživanju u nastavku nastojalo se ispitati stavove odgojitelja vezano uz provođenje vremena u prirodi u radu dječjeg vrtića. Cilj ovog istraživanja bio je prema uzorku odgojitelja odrediti ulogu i utjecaj u stvaranju povezanosti djeteta s prirodom i stvaranju zdravih životnih navika kod djeteta. Sudionike istraživanja činili su odgojitelji djece predškolske dobi na području Republike Hrvatske, a istraživanje je provedeno pomoću Google obrasca.

2. TEORIJSKA POLAZIŠTA O DJETETU I OKOLIŠU

Autor Wilson (1996:121) navodi kako se predodžba o ranom djetinjstvu kao važnom razdoblju za povezivanje s prirodom temelji na "pojačanoj osjetljivosti za stjecanje razumijevanja i koncepata koji utječu na cjeloživotne stavove, razumijevanja i vještine pojedinca". Prvi susret djeteta s prirodom započinje još u obitelji, no dijete sustavno upoznaje ekološke aktivnosti u predškolskoj dobi polazeći vrtić. Za vrijeme predškolske dobi pokreće se emocionalna osjetljivost i to najčešće kroz usmjerenost na opće doživljavanje svijeta koji ga okružuje, ali izravno utječe i na kognitivne i druge procese (Uzelac i Starčević, 1999). Posljedično dolazi do početka razumijevanja prirode i iskustva aktivnog odnosa s njom. Kroz dobiveno iskustvo dijete prolazi opći razvojni proces i pritom uči razumjeti te razlikovati sebe i druge. Autori već dugi niz godina govore o odgojno-obrazovnom radu kao poticanju djece na što veći broj percipiranja prirode, dopuštanju izražavanja o svojim iskustvima i neposrednom istraživanju (Scholz, 1993).

Neupitno je da igra ima ključnu ulogu posrednika u odgoju i obrazovanju djece mlađe dobi, a odgojitelj je nezaobilazan za uspostavljanje komunikacije dijete - okoliš i buđenje interesa za ekološke aktivnosti djece (Uzelac, 1993). Igra je preduvjet, ali ne i jamstvo da je naigrano dijete ekološki osviješteno (dugotrajni proces). Odgoj i obrazovanje potiče dječju aktivnost, kreativnost, samostalnost, suradnju i slobodu u iznošenju osobnih ekoloških viđenja i uvjerenja, pritom omogućava susret s različitim ekološkim ponašanjem i mišljenjem te razvija ekološku kritičnost i stvaralaštvo što dovodi do pojedinca koji će se zalagati za okoliš (Uzelac i Starčević, 1999). Autori Lane i Rossow (1993) govore o psihološkom gledištu da djeca imaju osnovne potrebe koje je potrebno zadovoljiti kako bi bila uspješna tijekom obavljanja određenih poslova.

Od posebnog značaja za zadovoljenje djetetovog interesa prema ekološkim aktivnostima (koje su kod svakog djeteta specifične) imaju poticaji. Upravo uz pomoć kvalitetnih poticaja, prilagođenih dobi djeteta, odgojitelji imaju priliku djecu usmjeravati u pravcu različitih potreba. Svjesnost o poštivanju razvojno individualnih interesa neophodan je uvjet za razvoj interesa za upoznavanje i razumijevanje prirode. Isto tako, priroda ima ključnu ulogu u poticanju istraživačkih aktivnosti koje su važne za razvijanje vještina kritičkog mišljenja te sposobnosti procjenjivanja i tumačenja ekoloških podataka. S drugog stajališta, rezultati novijih istraživanja na području

edukacije pokazuju da samo poznavanje činjenica ne donosi kvalitetnu procjenu odnosa učenika prema naučenom sadržaju. Znanje kao takvo ne mora nužno utjecati na oblikovanje stavova i postavljanje vrijednosnih sustava pojedinca koji će rezultirati odgovarajućim ponašanjem i odlukama (Deverney, Garašić i Vučić, 2001). Znanje se temelji prema utjecaju uže i šire društvene skupine u kojoj pripadamo, stoga činjenice često ostaju na površnoj razini. Ne umanjujući važnost ovladavanja temeljnim znanjima jer su ona kao takva ključna za razumijevanje pojava i procesa u okolišu i društvu. Odgovarajuće djelovanje u smislu zaštite okoliša i održivog razvoja uzrokuje upravo razumijevanje temeljnih činjenica (Deverney, Garašić i Vučić, 2001).

Konvencija o pravima djeteta u članku 24. (www.unicef.hr) jamči da je svakom djetetu i svakom čovjeku samim postojanjem osigurano pravo na čisti i zdravi okoliš koji omogućava skladan rast i razvoj. Kako bi se isto omogućilo, osnovna predispozicija je dobar ekološki odgoj i obrazovanje svakog pojedinca počevši od najranije dobi.

Vezujući se na Zakon o zaštiti okoliša Republike Hrvatske (2013) održivi razvitak definira se na sljedeći način „gospodarski i socijalni razvitak društva koji u zadovoljavanju potreba današnjeg naraštaja uvažava iste mogućnosti zadovoljavanja potreba idućih naraštaja, te omogućuje dugoročno očuvanje kakvoće okoliša, biološke raznolikosti i krajobraza“ (Hrvatski sabor, 2013).

U Programskom usmjerenju odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi (1997) uključeni su ciljevi i zadaće odgoja i obrazovanja za okoliš primjereni svim razvojnim ciljevima djece. Time se polazi od temeljnih potreba djeteta i njegovih specifičnih razvojnih osobina i interesa. Kao ključno istaknuto je načelo životnosti i doživljaja kao i razvoja osjećaja pripadnosti društvenom i prirodnom okolišu. Poticanjem djece na zajednički dogovor i djelovanje, ohrabruje ih se za aktivno sudjelovanje u svim aspektima života, za uočavanje i rješavanje problema te slavljenja zajedničkom uspjehu.

3. DIJETE KAO ISTRAŽIVAČ

Dijete je prema definiciji Hrvatske enciklopedije (www.enciklopedija.hr) „čovjek u razvojnoj fazi od rođenja do mladenačke dobi. Dijete nije umanjen čovjek, jer se ono od odraslog razlikuje na anatomskom (morfološkom), fiziološkom (funkcionalnom), biokemijskom, patološko-anatomskom, imunobiološkom, mentalnom i psihološkom

pogledu.“ Autorica Došen Dobud (2016:57) navodi „dijete je istraživač po nuždi svog postanka i postojanja u jednom neviđenom svijetu u kojem se zateklo.“ Dijete se odmah po rođenju nalazi u nepoznatom okruženju puno novih pojava koje dijete potiče na uzbuđenje čime neposredno stječe nove informacije. Prvim mogućnostima kretanja dijete zadovoljava potrebu za odlazak u prvo senzorno-motoričko razdoblje gdje ima priliku dobiti neposredna funkcionalna iskustva kao ključnog za djetetovo egzistiranje, zadovoljenje osnovnih potreba te rasta i razvoja (Došen Dobud, 2016). Deverney, Garašić i Vučić (2001:96) navode kako je doba djetinjstva „doba akumuliranja i konstruiranja spoznajnih i akcijskih sustava koje će u kasnijem životnom razdoblju aktivnim korištenjem dograđivati, rekonstruirati, pa i mijenjati.“ Iako se odrasla osoba teško motivira na radnju, dijete ima konstantu potrebu za istraživanjem, usvajanjem i osvajanjem novih znanja (najvrjednija kada ih dijete samostalno otkrije). Takva istraživanja u ranome djetinjstvu javljanju se uz prisutnost bliskih osoba čime se potiču poznate pojave manipuliranja (istraživanje vlastitog tijela, guranja, prinošenja stvari ustima, potezanja). Kod djece mlađe dobi, zapaža se jednosmjernost nakon čega slijedi dvosmjernost postupaka. Dijete će u početku otvarati ladicu i izbacivati sadržaj bez da je zatvori. Tek će kasnije takav postupak nadopuniti da postane dvosmjernan, ladicu će prazniti pa puniti i zatvarati. Na takav način dijete iskazuje svoju reaktivnost, odgovara na ono što ga je samim postojanjem potaknulo da djeluje i postane proaktivno. Pritom dijete ispituje mogućnosti, djelovanjem provocira i stvara nove konfiguracije koje je ponovno potrebno istražiti. Navedeno proizlazi iz dječje potrebe za stjecanjem iskustva jer dobivene informacije kao takve nisu dovoljne (Došen Dobud 2016). Za vrijeme pohađanja vrtića dijete razvija sposobnosti djelovanja sa značenjima, simbolima, posebice s djelovanjem predmeta u značenju drugih predmeta i pridodavanju novih međuodnosa te ostvarenja novih konfiguracija (Deverney, Garašić i Vučić, 2001).

3.1. Istraživačke aktivnosti

Ključna značajka kod djeteta rane i predškolske dobi je potreba za istraživanjem svojeg okruženja i prilika za učenje putem istog. Dijete počinje istraživati po rođenju, odrastavši raste i njegova potreba za tim. Autorica Martinović (2015:32) navodi nekoliko razloga djetetovog istraživanja: „prirodna znatiželja, odvažnost i neustrašivost, učenje „čineći“, pošteđeni su kritizma i socijalnog odbijanja te nisu

blokirani pozitivnim i negativnim životnim iskustvima“. Putem istraživanja dijete ima priliku biti u konstantnoj interakciji s okruženjem i tako zadovoljiti potrebu za upoznavanjem i objašnjavanjem svijeta koji ga okružuje. Nalazeći se u prirodi, dijete neovisno o njegovoj dobi, pronalazi njemu nepoznati ili manje poznati materijal što mu pritom privlači pozornost i poziva ga na akciju. Sebba (1991:395) primjećuje da djeca "dožive prirodno okruženje na dubok i izravan način, ne kao pozadinu događaja, već kao faktor i stimulator“. Dijete već od najranije dobi ima sposobnost planirati i realizirati mnoge aktivnosti prema vlastitom izboru te na taj način razvijali svoje intelektualne, socijalne, emocionalne, kreativne i druge potencijale (Slunjski, 2008). Istraživačke aktivnosti dijete potiču na razvijanje mašte i kreativnost, no isto tako pritom postaje kompetentno te sposobno za samostalno učenje kroz igru. Razvija kritičko mišljenje, odnosno vrši analizu (objašnjava, uspoređuje, klasificira), vrši sintezu (kombinira, preuređuje, zamjenjuje) i zaključuje (procjenjuje, uspoređuje i objašnjava naučeno). Za provođenje istraživanja postoje brojni podržavajući, ali i oni ometajući čimbenici. Okruženje bogato izazovima i kontinuirani susreti s prirodom u kombinaciji s podržavajućim odgojiteljima zasigurno je jedan od glavnih čimbenika koju djecu motiviraju na istraživanje. Suprotno, nedovoljno kontakta s prirodom i prirodnim pojavama te činjenje umjesto djeteta ometa, usporava i onemogućava djetetovu želju za istraživanjem (Martinović, 2015).

3.1.1. Motiviranost za istraživanje

Definicija motivacije uvelike se razlikuje ovisno o autoru i tumačenju, posljedica je to činjenica da motivaciju svrstavamo u novije koncepte psihologijske znanosti. Terminom „biti motiviran“ označavamo osobu koja je potaknuta na određenu aktivnost. S druge strane, osobu koja ne osjeća potrebu za djelovanjem označavamo terminom „nemotiviran“ (Ryan i Deci, 2000). Postoje dvije vrste motivacije koje potiču dijete na aktivnosti pa tako i na istraživanje, a to su intrinzična (unutarnja) i ekstrinzična (vanjska). Kada je dijete intrinzično motivirano, ono rado istražuje razne stvari, neoblikovani/otpadni materijal, prirodne pojave i slično. Pritom se istraživačke aktivnosti događaju spontano, a svrha je unutarnje zadovoljstvo koje omogućava takvo ponašanje. Kod djece je intrinzična motivacija snažnija kada se pridruži i ona vanjska, ekstrinzična motivacija. Djeca često imaju potrebu dobiti određeno priznanje, pozitivnu potporu i pažljivu publiku od strane odraslih promatrača kao što su roditelji i odgojitelji

ili druga djeca (Došen-Dobud 1995, prema Martinović 2015). Osim unutarnjeg zadovoljstva dijete istražujući pokazuje emocije (čuđenje, ushićenje, ljutnja, radost) i razvija osobine (Martinović,2015).

4. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU ISTRAŽIVAČKIH AKTIVNOSTI

Ključnu ulogu u poticanju istraživačkih aktivnosti i pružanja podrške za učenje kod djeteta imaju prvenstveno roditelji (Ljubetić, 2012), ali naravno odmah slijede i odgojitelji. U Hrvatskoj enciklopediji (www.enciklopedija.hr) navodi se da je odgojitelj osoba koja „odgaja, organizator i izvršitelj u procesu odgajanja pojedinca ili skupine odgajnika. U nas označava pedagoški osposobljene odgojitelje u predškolskim odgojnim ustanovama.“ Odgojitelj je prva u nizu osoba koju djeca susreću na vlastitom odgojno-obrazovnom putu, stoga ima veliku važnost i moć utjecanja na djetetov razvoj, mišljenje, stavove i moralne vrijednosti. Odrastanjem djeteta mijenja se uloga odgojitelja. U radu s djecom mlađe dobne skupine odgojitelj nastoji prepoznati djetetove potrebe te iste zadovoljiti (njega i zaštita zdravlja), dok odrastanjem djece odgojitelj zauzima ulogu poticatelja i sukonstruktora dječjeg učenja (Klarin, 2006).

Kvalitetna komunikacija između odgojitelja i djeteta je ključna za razvoj djeteta, a posebice uspješnog razvoja socijalnih vještina. Dobro postavljeni temelji za kvalitetnu komunikaciju djeteta i odgojitelja, omogućava djetetu osjećaj sigurnosti i zadovoljstva što vodi do slobodnijeg istraživanja i učenja (Klarin, 2006). Dječji interes i motivacija bit će pokrenuti jedino kada odgojitelj ispravno koristi verbalnu i neverbalnu komunikaciju (Findak, 1995). Odgojitelj osim promatranja aktivnosti, ima zadatak oslušivati (što dijete govori i koja pitanja postavlja), promišljati (kako produbiti interes kod djeteta), razgovarati s djetetom (kako bi i samo razumjelo što čini), uvažavati djetetove interese i želje te odgovoriti na njegove potrebe. Promatranjem i osluškivanjem odgojitelji djeci pokazuju kako uvažavaju njihove interese i šalju određenu poruku („podržavam te“, „važno mi je što radiš“, „tu sam da ti pomognem ako me zatrebaš“, „sretna sam kad si ti zadovoljan/na“) (Martinović, 2015). Od iznimne je važnosti da odgojitelj i sam razumije važnost zdravog življenja, tjelesne aktivnosti i boravka na vanjskom prostoru (u prirodi) kako bi mogao isto mišljenje prenijeti djeci. Jedino kada odgojitelj živi ono što podučava, imat će učinka na djecu. S druge strane, odgojiteljeva je uloga usmjerena na organizaciju okruženja i ponudu raznolikog materijala koja će poticati djecu na razmišljanje i istraživanje. Upravo je priroda

okruženje u kojem djeca imaju konstantnu mogućnost istraživanja i rješavanja problemskih situacija te stjecanja novih znanja. No, djecu nije dovoljno odvesti u prirodu i pokazati im što priroda nudi. U prvim navratim djeca će zaista uživati u slobodnoj igri i istraživanju, no vođenje djece u istu šumu i isto mjesto s vremenom će dosaditi. Slijedi, odgojitelj osim dobrog organizatora mora biti i dobar motivator koji će djecu poticati na istraživanje i nuditi im raznoliki sadržaj te pritom osvijestiti o važnosti prirode i svijeta koji ih okružuje, odnosno poticati misaone procese. Proces traženja rješenja/odgovora na postavljeno pitanje važniji je od rezultata (Budisavljević, 2015). Zajedno s odgojiteljima djeca kreiraju prostor koji potiče kreativnost, želju za istraživanjem novoga i rješavanjem problema. Kvalitetan odgojitelj pritom treba poštivati interese i ideje djece te formirati okolinu prema dječjim naputcima, razvijajući osjećaj osobne važnosti i samoinicijative (Mlinarević, 2004). Kako bi se moglo reći da se radi o „suvremenom odgojitelju“ potrebno je biti fleksibilan, senzibilan za dječje potrebe, nenametljiv, dosljedan te pratiti i oslušivati svako dijete (Miljak, 2009).

Odgojiteljeva je zadaća i osvijestiti roditelje o važnosti boravka na otvorenom i dobrobitima koje priroda nudi djeci za njihov razvoj kroz različite edukacije. Odnosno, neupitna je važnost suradnje roditelja i odgojitelja te njihovo međusobno povjerenje. Ukoliko u obiteljskom domu dijete ne provodi dovoljno vremena u prirodi i okruženo je tehnologijom, velika je mogućnost da dijete odbija navedene aktivnosti i u dječjem vrtiću jer su za njega nepoznate i svrstava ih kao manje važne (Lorger, 2014).

4.1. Odgojitelj kao uzor

Autori Renz – Polster i Hüther (2017) navode kako su mnoga istraživanja i eksperimenti koristeći nove postupke (poput automatskog vrednovanja kontakata očiju) došla do zaključka kako i djeca sudjeluju u odabiru njihovog „uzora“. Odrasle osobe mogu nametnuti uzor koji je po njihovom mišljenju ispravan, no djeca odabiru i prihvaćaju onaj uzor koji zadovoljava određene uvjete. Uzor mora predstavljati harmoničan odnos i pritom izazvati „emocionalno pozitivnu konotaciju“. Odnosno, osnovni preduvjet da od primjera osoba postane uzor i da njihovo ponašanje ima izravan utjecaj na djecu je vjerovanje u ono što čine te oduševljenje s provedenim postupcima (Renz-Polster i Hüther, 2017). Autori navode primjer pokusa s povrćem na stolu. Dijete će se lakše opustiti u isprobavanje novog povrća kada vidi drugo dijete ili odraslu osobu kako uživa u jedenju istog nego kada se povrće nalazi na stolu i majka

govori djetetu da proba povrće jer je ukusno. Dolazi se do zaključka kako roditelji, a sukladno tome i odgojitelji nisu uzori po službenoj dužnosti, nego jedino kada su autentični u onome što čine (Renz-Polster i Hüther, 2017).

S druge strane, autorica Petrović-Sočo (1999) govori da jedino u trenutku shvaćanja osobne uloge i vlastitog utjecaja na zdraviji svijet dolazimo do razumijevanja važnosti ekološkog odgoja. Navodi da je potrebno znati i razumjeti kako naše odluke i postupci djeluju na sva živa bića koja nas okružuju. „Kao odgojitelji odgovorni smo razvijati u djece svijest o povezanosti njih sami s prirodnim i proizvedenim okolišem i usađivati im osjetljivost koja će uroditi zadovoljstvom i koristiti danas i omogućiti im da u kasnijoj dobi izrade jasniji pogled na fenomen života, začuđujuće mogućnosti njegova održavanja te se odužiti odgovornim odnosom prema njemu“ (Rogers Fortson, Reiff 1994, prema Petrović-Sočo 1999:43). Samim radnim mjestom odgojitelja dobivamo veliku predispoziciju postati uzor djeci, no naša je zadaća da postanemo vrijedni te uloge. Također, samim statusom „uzora“ dobiva se odgovornost i moć utjecaja na povezivanje djeteta s prirodom koja ga okružuje te da pritom postupi empatično i s poštovanjem.

5. RAZVOJ DJETETA

Svi ljudi stoje ispred istih izazova na početku života. S jedne strane potrebno je pronaći način savladavanja izazova, a s druge strane steći svijest o sebi, svojim emocijama, postati samostalno te to učiniti kroz određeno iskustvo u odnosima s drugima. Pojmovi „kreativnost“, „izvršna kontrola“, „socijalna vještina“ i „otpornost“ označuju skup osnovnih životnih vještina (temelj ljudskog razvoja). Kako navode Renz-Polster i Hüther (2017:23) „Za ove osnovne vještine znamo danas sljedeće: ne mogu se prenositi poput znanja, čak ni najboljim odgojno obrazovnim radom. Djecu ne možemo podučiti socijalnoj vještini. Ne možemo im suosjećanje prenositi poput znanja, koliko god da ljubazno s njima razgovaramo. Ne, takve vještine se moraju iskusiti.“ Djeca kroz svakodnevno životno iskustvo uče izgrađivati svoj karakter i razumjeti sebe i druge koji ga okružuju. U tom procesu odrasli imaju ulogu i utjecaj, no ona ne podrazumijeva vođenje, usmjeravanje i poticanje. Dječja potreba je izgradnja svoje osnovne životne vještine (Renz-Polster i Hüther, 2017). Biološke zakonitosti i utjecaj okoline uvelike utječu na djetetov rast i razvoj. Kroz djetinjstvo najveći utjecaj okoline dolazi od strane roditelja, ali veći dio dana djeca provode i s odgojiteljima stoga je

potrebno osvijestiti količinu odgovornosti odgojitelja u smjeru povezivanja djeteta s prirodom. Nepodržavajuća okolina nepovoljno djeluje na dijete i razvoj, no s druge strane podržavajuća okolina, dobra međusobna komunikacija, povjerenje djeteta i odgojitelja može doprinijeti razvoju zahvaljujući svojstvu pod nazivom plastičnost. „Plastičnost“ je sposobnost mijenjanja u trenutku drugačijih uvjeta što je posebno vidljivo kod djece predškolske dobi (Findak, 1995). Takvom spoznajom došlo se do novog viđenja učenja, odnosno pogleda na dječji razvoj. Razvoj potječe u sustavu koji sam sebe organizira, a glavnu ulogu imaju djeca i odrasli, i ne postoji nitko treći tko na isto može utjecati. Najvažniji faktor su odnosi među ljudima, gdje su odnosi u redu, pravilan je i razvoj (Renz-Polster i Hüther, 2017).

Djeca najčešće dolaze do zaključaka i stvaraju nove spoznaje promatranjem i istraživanjem, no pritom je nepoznato odakle djeci sloboda da krenu vlastitim putem? Autori Renz-Polster i Hüther (2017:16) navode kako su djeci za ostvarenje vlastitog puta potrebna dva jedra:

5.1. Samoučinkovitost

Takozvano prednje jedro koje se razvija u prvim danima života djeteta. Autor Bandura (2010) definira pojam samoučinkovitost kao uvjerenje o vlastitim sposobnostima za odrađivanje zadataka od velikog utjecaja za njihov daljnji život. Mjerenjem tjelesnih reakcija novorođenca dokazano je da spoznaja o samostalnom djelovanju oduševljava dijete. Djeca su aktivni sudionici koji žele sudjelovati u svijetu te u oblikovanju odnosa s drugim ljudima. Radi poriva da sama od sebe budu učinkovita djeca konstantno komuniciraju, istražuju okolinu, razvijaju sposobnosti, vježbaju svoje osjete te uče (Renz-Polster i Hüther, 2017). Navedeni poriv za istraživanjem aktivira se kada se dijete osjeća zaštićeno, sigurno i ima povjerenja u svoju okolinu. Upravo je radoznalost i želja za novim, najvažniji preduvjet za usvajanje znanja (Renz-Polster i Hüther, 2017). Isto tako, osjećaj samoučinkovitosti pruža brojne dobrobiti (posebice psihološke) i povećava mogućnost uspjeha. Dijete svjesno svoje samoučinkovitosti na prepreke koje mu se nađu na putu gleda kao izazove, a ne kao prijetnju (Bandura, 2010).

5.2. Samoorganizacija

Drugo jedro, razvija se najkasnije u trenutku dolaska u socijalnu integraciju, odnosno kada djeca susreću drugu djecu. Djeca u druženju s djecom starije dobne skupine uspješno uče o fizičkom, duhovnom, jezičnom i emocionalnom smislu. S druge strane, djeca u društvu djece mlađe dobne skupine razvijaju empatiju, socijalnu vještinu i svijest o sebi (Renz-Polster i Hüther, 2017). Načelo samoorganizacije ima odlučujuću ulogu u svim prirodnim razvojnim procesima i omogućuje djeci da sudjeluju u organizaciji razvoja. S druge strane, na samoorganizacijske aktivnosti djece predškolske dobi uvelike utječu odgojitelji, potrebno je da pritom odgojitelji od uloge „solista“ zauzmu ulogu „pratećeg vokala“ i djetetu pružaju aktivnu ulogu odlučivanja i organiziranja (Delors, 1998).

6. UTJECAJ PRIRODE NA RAZVOJ

Renz-Polster i Hüther (2017:33) govore „Priroda je prostor za dječji razvoj krojen po mjeri. Iskustven svijet koji je skrojen prema potrebama istraživača svijeta. Ovdje mogu razviti svoja jedra. Ovdje puše vjetar potreban za njihov rast. U prirodi mogu djelovati. Ovdje se mogu vršnjaci organizirati sami. Ovdje mogu graditi na svojim temeljima.“ Drugim riječima, da bi djeca bila zdrava, fizički, emocionalno i socijalno ispravnog razvoja, trebaju danas jednaku količinu kretanja i boravka na otvorenom kao i nekada. Boravak u prirodi djeci je i dalje prijeko potreban. Dijete ima potrebu otkrivati i istraživati stoga je potrebno dovesti ga u motivirajuće situacije i okružiti poticajnim okruženjem, prva djetetova istraživanja započinju s prvim kretanjem u prostoru, a doživljaji su još snažniji na vanjskom prostoru (Juričić, 2005). Za vrijeme slobodne igre djeca nerijetko koriste prastare motive, a četiri prirodna elementa uvijek privlače dječju pažnju (vatra, voda, zemlja i zrak). Za vrijeme igre djeca se upuštaju u rizike, uče, vježbaju, treniraju i pritom zaboravljaju na osnovne potrebe kao što su glad i žeđ jer je glad za igrom često veća od gladi za hranom (Renz-Polster i Hüther, 2017). Znanstvenici stoje iza mišljenja da se kroz igru ne trenira samo snaga, fina motorika i korištenje osjeta nego i intuitivno razumijevanje prirodnih znanosti. S druge strane, znanstvenik Herbert Ginsbur istraživanjem je utvrdio da djeca više od polovice slobodnog vremena istražuju uzorke i oblike, broje, sortiraju objekte prema određenom kriteriju što uzrokuje upoznavanje s osnovnim pojmovima u prirodoslovlju. Također,

promatranjem djece na igralištu utvrđeno je da djeca redovito vrijeme provode u onim dijelovima terena koji nisu uređeni (hrpe zemlje, grmlje) što je rezultat toga da djeca traže mjesto osame kako bi pritom otkrili nešto novo i krenula u pohod (Renz-Polster i Hüther, 2017).

6.1. Četiri izvora dječjeg razvoja

6.1.1. Neposrednost

„Dječji se razvoj može zapravo shvatiti kao priča o naseljavanju neposrednog životnog okruženja, kao neku priču o „udomaćivanju“ govore autori Renz-Polster i Hüther (2017:41). Osjetilna iskustva pritom imaju glavnu ulogu (dodirivanje, mirisanje, slušanje, gledanje). Tek rođeno dijete također se prvo kreće upravo tragom osjeta, stavljanjem različitih objekata u usta, dodirivajući i pokrećući cijelo tijelo. Prvi korak do samosvijesti je upravo osjetilna svijest jer postajemo svjesni sami sebe. Kroz igru djeca dolaze u neposredna iskustva na temelju kojih izgrađuju svoju tjelesnost, povezuju svoje spoznaje i osjete, odnosno upoznaju svijet. Pritom je potrebno napomenuti kako svi ponuđeni poticaji kliju samo na tlu koje je obrađeno neposrednim iskustvima (Renz-Polster i Hüther, 2017). U prirodi se nudi raznolikost, prisutna je stalna promjena svijetla i sjene, topline i hladnoće, boje se mijenjaju, stupanj podražaja nekad je intenzivniji, a nekad slabiji. U takvoj vrsti okruženja, bogato podražajima, djeca osim sigurnosti doživljavaju i uzbuđenje (Renz-Polster i Hüther, 2017).

6.1.2. Sloboda

Igru u prirodi djeca odabiru zbog osjećaja slobode i potrebe da budu učinkovita. Igra je za djecu ozbiljna stvar, pritom se u potpunosti uživljavaju u istraživanje, dolaze do novih spoznaja i nerijetko iskušavaju granice. Iako se stalno spominje termin „istraživanja“ i „stvaranje novih spoznaja“, potreban je i kontinuitet, odnosno poznati rituali i mjesta zbog osjećaja sigurnosti i pripadnosti. Istraživanje je moguće jedino uz potpuno prepuštanje prirodi uz male samostalne korake vlastitim tempom i slobodnom organizacijom (Renz-Polster i Hüther, 2017). Na vrijeme koje dijete provede u prirodi može se gledati kao na vrijeme djetetovog razvoja jer u prirodi mogu djelovati cijelim svojim bićem, a sama im priroda nudi pregršt poticaja (Hlad, 2022).

U prirodi se djeca u veoma kratkom vremenskom rasponu suočavaju s velikim brojem podražaja što ponovno dovodi do osjećaja uzbuđenja i opčaranosti izazovima koji čekaju da budu savladani. Za vrijeme boravaka na vanjskom prostoru djeca na kreativniji i slobodniji način barataju nestrukturiranim prirodnim materijalom, a ne gotovim proizvodom s već unaprijed poznatom namjenom. Dobrobit slobode i iskustvenog prostora utječe i na zajedništvo s drugom djecom. Na strukturiranim igralištima učestalije se dolazi do situacija gdje se grupna hijerarhija temelji na tjelesnim sposobnostima. S druge strane, za vrijeme boravka u prirodi djeca ugled u skupini ostvaraju na temelju jezičnih kompetencija i mašte. Ne mora nužno značiti da će igra vani voditi do određenih rezultata, no vodit će do spoznaje vlastite učinkovitosti, snage stvaranja i pripadnosti (Renz-Polster i Hüther, 2017).

6.1.3. Otpornost

Autorica Hlad (2022:26) navodi kako „pretjerana briga o sigurnosti djece dovodi do smanjenja slobode dječje igre na otvorenom te to ima dugoročne posljedice na dobrobit djece. Zabrinutost zbog ozljeda djece tijekom igre, opasnosti u prometu i opasnosti od nepoznatih ljudi dovela je postupaka roditelja gdje oni pokušavaju udaljiti djecu iz opasnih područja i aktivnosti, pri čemu se ne nude alternativna rješenja već se igra vani jednostavno dokida. Bez pristupa mogućnostima za igru, djeca propuštaju važna razvojna iskustva“. Priroda djeci nudi osjećaj slobode, ali kako postaviti pritom granice? Djeca prirodu vide kao poziv na slobodu kretanja, no kao takva ne pokorava njihovim željama. Kada boravimo na vanjskom prostoru i osjećamo hladnoću nitko neće upaliti grijanje ili povećati temperaturu, već smo mi oni koji se prilagođavaju situaciji. Takve situacije djecu navode na razvoj sposobnosti da upravljaju vlastitim tijelom i emocijama, da budu samostalnosti i doživljavaju vlastite granice (Renz-Polster i Hüther, 2017). Jakost i otpornost moraju aktivno napredovati i rasti. Dijete mora biti dio priče u koju ima povjerenja kako bi se mogao samostalno suočiti s izazovima.

6.1.4. Povezanost

Kako je već navedeno ranije, djeca doživljavaju sebe kroz odnose koji ga okružuju. Kada su odnosi u kojima dijete odrasta stabilni, razvoj teče uredno i isto tako suprotno. Priroda je nestrukturirano okruženje u kojem djeca često susreću i upoznaju druge ljude koji nisu dio njihove svakodnevice te pritom dolazi do jakog doživljaja. Na

dvorištu vrtića i u parkovima najčešće nema velikog broja sprava koje potiče dječji stoga dolazimo do trenutka međusobne komunikacije, suradnje i tolerancije djece predškolske dobi. Djeci manji broj sprava neće predstavljati problem ukoliko poštuju zadana pravila i koriste sve poticaje koje nudi priroda sama po sebi (Humjan, 2020). Osim odnosa s drugom djecom i odraslima, priroda nudi odnose prema biljkama, drveću, životinjama, stvarima, mjestima, mirisima, zvukovima (uključujući tišinu) i simbolima. Upravo je igranje u prirodi stvaranje privilegiranih i samo naših odnosa (Renz-Polster i Hüther, 2017).

Autori Renz-Polster i Hüther (2017:52) postavljaju pitanja „Je li moguće da doživljaji u prirodi pridonose našem urođenom povjerenju? Da nadopunjuju naše iskonsko povjerenje za koje mislimo da smo već iskusili? Da stvaraju neku vrstu prirode bliskosti?“ Dolaze do zaključka da djeca upravo to čine, da stvarima i bićima vani dodjeljuju identitet i pritom utiru put etike svemu što je živo.

7. UTJECAJ PRIRODE NA ZDRAVLJE

7.1. Imunološki sustav

Imunološki sustav ovisi o okolini u kojoj se čovjek nalazi, konzumiranoj hrani, bakterijama kojima je izložen i drugim sastavnicama. S druge strane, imunološki sustav ima dvije zadaće, obraniti organizam od uzročnika bolesti i trpjeti neopasne sastavne dijelove okoline (Renz-Polster i Hüther, 2017). Kako ne bi došlo do neželjene upale na bezopasni dio okoline potrebno je tijelu pružiti stalni blagi utjecaj okoline. Drugim riječima, imunološki sustav jača s intenzivnim kontaktom djece i prirode s biljnim i životinjskim svijetom (Renz-Polster i Hüther, 2017).

7.2. Kretanje

Smanjenim kretanjem posljedično dolazi do prekomjerne tjelesne težine. Uravnotežena prehrana važna je za razvoj djeteta, no ne postiže se napredak dok nije prisutno kretanje, tjelovježba. Djeca koja se kreću uravnoteženija su, ovu činjenicu potkrepljuje jednostavna svakodnevna situacija, nakon boravka u prirodi i povećane tjelesne aktivnosti djeca bolje, duže i mirnije spavaju. S druge strane, redovito kretanje potiče metabolizam, jača rad srca i krvnih žila te stabilizira psihičko stanje. Drugim riječima kretanje je temeljni element djetetova razvoja! Pokret je

ulaznica u uzbudljiv svijet iskustva i nove prostore za učenje (www.ene-mene-fit.de). Za djecu je kretanje dio igre, a igra je u pravilu zajedničko iskustvo. Zajedničkim istraživanjem okoline djeca također postaju dio određene grupe, preuzimaju zadatke i uloge te razvijaju socijalne kompetencije. Igra ima rok trajanja, a ovisi o pojedincu i njegovom spolnom sazrijevanju. Osim toga, ovisi i o fizičkoj sposobnosti jer onaj tko ima bolju fizičku spremnost i usađenu podlogu za kretanjem imat će više mogućnosti u odrasloj dobi da ostane u pokretu (Renz-Polster i Hüther, 2017). Kretanje također utječe na rad srca i pluća stimulirajući krvožilni sustav i posljedično doprinosi poboljšanju fizičke kondicije (Bell, Wilson i Liu, 2008). Od velike je važnosti poticanje dječjeg prirodnog nagona za kretanjem ne samo radi izbjegavanja negativne zdravstvene posljedice poput pretilosti, već radi pozitivnog utjecaja na zdravlje pojedinca. Aktivnosti koje potiču na kretanje i na zdravlje pojedinca najprimjerenije su za izvođenje na otvorenom prostoru, u prirodi. Neke od njih su: trčanje i vožnja biciklom (potiču cirkulaciju), penjanje i gumi – gumi (jačanje mišića), preskakanje vijače (jačanje kostiju), aktivnosti kotrljanja (poboljšava okretnost) te gimnastičke vježbe i uspinjanje (poboljšavanje gipkosti) (Pihač, 2011).

7.3. Sunce

Za vrijeme boravka na otvorenom dolazi se u izravan kontakt s još jednim važnim faktorom za zdravlje, a to je sunce. Sunce omogućava da se na našoj koži stvara vitamin D što je od posebne važnosti za djecu zbog izgradnje čvrstih kostiju. Znanstvenici su došli i do novih spoznaja o dobrobiti sunca: oslobađa u tijelu transmitere što dovodi do jačanja imunološkog sustava, potiče lučenje neurotransmitera dopamin koje je zadužen za osjećaj sreće (dobro raspoloženje), sprečava nepravilan rast očne jabučice (izlučivanje dopamina) i djeluje na mozak (Renz-Polster i Hüther, 2017). D vitamin, uz nužan dovoljan unos kalcija (čiju apsorpciju pospješuje), omogućuje normalnu mineralizaciju kosti. Suprotno, u nedostatku vitamina D posljedično dovodi do vrlo čestih kliničkih stanja: rahitisa kod djece i osteomalacije kod adolescenata i odraslih (Laktašić-Žerjavić i sur. 2011). Koliko ima dobrobiti ima i opasnosti, ukoliko se izlažemo suncu moguće su i opekline stoga je potrebno znati na koji način i kada boraviti na vanjskom prostoru. No, ako se djeca postepeno izlažu suncu tijekom godine, njihova se koža postupno navikava i postaje otpornija (Renz-Polster i Hüther, 2017).

7.4. Dobar vid

Činjenica je da se kroz povijest svake godine povećava broj kratkovidne djece (ne vide dobro u daljinu). Znanstveno je dokazano da na ubrzano izduživanje očne jabučice utječe količina čitanja, igranja na računalu, ali i ovisi o svjetlu pod kojim djeca borave. Oku je potrebno omogućiti 2-3 sata dnevnog svjetla. Kada imamo dojam da je svjetlost u zatvorenom prostoru prirodno i kvalitetno, čak i tada je otprilike stotinu puta slabije od svjetlosti pod nebom (Renz-Polster i Hüther, 2017).

7.5. Duševno zdravlje

Spoznaja do koje su došli još stari Rimljani govori da kada se tijelo osjeća dobro, od toga profitira i duša te obrnuto. Osjećaj zadovoljstva pobuđuje se kada čovjek svijet razumije, kada dobiva priznanje za svoje sposobnosti, kada je sastavni dio mreže socijalnih odnosa i kada sam odlučuje kako će živjeti i raditi (Renz-Polster i Hüther, 2017). Što vrijedi za odrasle osobe, ovdje vrijedi i za djecu. Ranije je navedeno kako upravo u prirodi djeca lakše savladavaju socijalne odnose s vršnjacima, imaju veću slobodu istraživanja i pokazivanja svojih potencijala te direktno dobiva priliku razumjeti svijet s kojim je okružen (Renz-Polster i Hüther, 2017). Isto tako, nakon boravka na otvorenom djeca bolje spavaju i dolazi do bolje koncentracije. Istraživanje je dokazalo da djeca koja su kroz djetinjstvo u većoj količini boravila u prirodi postižu bolje rezultate u zadacima pažnje i koncentracije (Grahn i suradnici 1997). S druge strane, povezanost prirode koja se postiže još u najranijoj dobi služi kao zaštita za psihičko zdravlje za vrijeme odrastanja (Renz-Polster i Hüther, 2017). Sve navedene dobrobiti boravka u prirodi povoljno utječu na samopouzdanje i samostalnost kod djece. Učestalije provođenje vremena u prirodi utječe na smanjenje stresa što predstavlja prevenciju od depresije koja je česta bolest 21. stoljeća.

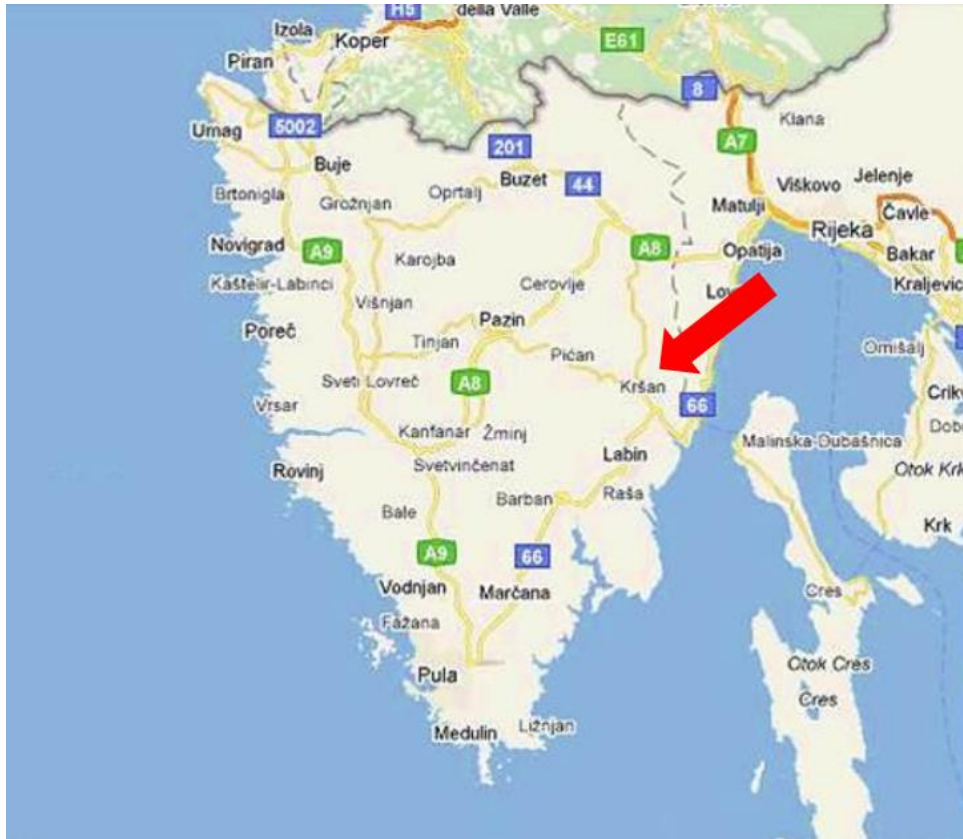
7.6. Pažnja i aktivnost

Postoje različita stajališta kako dolazi do bolesti ADHD-a (pogreške u odgoju, razvoj mozga, manjak kretanja). Iako se ne može okriviti smanjenje boravka na otvorenom za dolazak do bolesti ADHD-a, istraživanja su dokazala da djeca vani lakše stječu koncentraciju i manje imaju problema u ponašanju od čega nesumnjivo najviše profitiraju djeca s ADHD-om.

U knjizi „Kako danas djeca rastu“ autori Renz-Polster i Hüther (2017:84) govore o terminu „sveobuhvatno cjepivo“ što se odnosi na prirodu, boravak na otvorenom i kretanje kao ključnim faktorima za imunološki sustav i općenito zdravlje djeteta.

8. PRIMJER DOBRE PRAKSE

Kršan, naselje u središnjoj Istri, središte je istoimene općine (Slika 1). U navedenoj općini od 2017. godine djeluje DV „Kockica“ na dvije lokacije, a i jedna i druga imaju veliku prednost iz razloga što su smještene u blizini prostrane šume (Fotografija 1). U DV „Kockica“ nalazi se 6 odgojno-obrazovnih skupina, a sva djeca uživaju u gotovo svakodnevnoj praksi boravka u prirodi/na otvorenom. Na internetskim stranicama DV „Kockica“ stoji i njihova vizija „Naš moto je „Mi smo taj svijet“, što nama ima mnogo značenja; djeca jesu i trebaju biti naš svijet, ravnopravni članovi koji oblikuju stvarnost, djeca su inspiracija nama odraslima u kreiranju okruženja u kojem je dječji osmijeh i zagrljaj prioritet, oni nas uče krenuti putem ljubavi i dijeliti ju iskreno i kada god je to potrebno. Od onih kojima svijet ostavljamo-učimo! Želimo vrtić u kojem ćemo zajedno sa djecom raditi na skladu uma, duha i tijela, težiti povezanosti s predivnim okolišem u kojem boravimo i koristiti blagodati prirodnog prostora, ali i žive zajednice.“, ali i njihova misija „Naša je misija biti vrtić u kojem se dijete osjeća sigurno, voljeno i sretno; vrtić u kojem je dijete stvaralačko i poduzetno, samosvjesno i samopouzđano; vrtić u kojemu je dijete svjesno svojih prava i prava drugih te odgovorno prema sebi, drugima i okruženju“ (www.djecji-vrtic-kockica.hr). Iz navedenih riječi može se iščitati kako se djelatnici vrtića zalažu za povezivanje djeteta s prirodom i razvijanja u smjeru ekološki osviještenosti svakog pojedinca.

Slika 1. Karta Istre - naselje Kršan

(<https://www.apartmentistria.com/oistri.htm>)

Fotografija 1. Put do šume CO "Kršan"

(iz privatne arhive autorice rada)

U nastavku prikazat će se dobrobiti koja djeca prilikom jedne šetnje šumom dobivaju. Navedene fotografije¹ snimljene su na jedan kišni dan, no skupinu pod nazivom „Tičići“ to nije ometalo u zamisli da istražuju svoju okolinu (Fotografija 2). Važno je napomenuti kako je skupina „Tičići“ mlađa vrtićka skupina, djeca su u dobi od 3 do 4 godine života.

*Fotografija 2. Polazak u šumu PO "Kockica"
(iz privatne arhive autorice rada)*

Za ulazak u šumu potrebno je proći kroz put koji je zarastao s leprinjem (Fotografija 3). Za većinu djece leprinje u ovom trenutku nije predstavljalo problem jer su po istome putu već prolazili, stoga su upoznati s njegovim karakteristikama i znaju da dodirnu li ga mogu se ozlijediti i/ili ubosti te pristupaju oprezno (Fotografija 4). Prilikom prolaska kroz leprinje dječaci su pomagali jednoj djevojčici za koju znaju da ne voli prolaziti kroz leprinje i čistili joj put pomoću štapa (Fotografija 5). Može se reći

¹ Za korištenje fotografija sakupljene su suglasnosti od strane roditelja djece.

da je navedena situacija potaknula dječake na empatiju i na pružanje pomoći te istovremeno na snalažljivost u zadanom trenutku.

*Fotografija 3. Prolazak kroz leprinje
(iz privatne arhive autorice rada)*

*Fotografija 4. Prolazak kroz leprinje
(iz privatne arhive autorice rada)*

Fotografija 5. Odmicanje leprinja štapom

(iz privatne arhive autorice rada)

Kako je već ranije rečeno, sve što se koristi u unutarnjem prostoru još je zanimljivije kada se koristi na vanjskom prostoru i u novom okruženju. Toga dana, za odlazak u šumu odgojiteljice su sa sobom uzele nekoliko poticaja (povećala, kartonske predloške, ljepilo, uže i maramu). Za korištenje navedenih poticaja djeci se nisu ponudile upute već su djeca isti koristila na sebi zanimljiv način uz asistenciju odgojiteljica ovisno o potrebi i želji djece.

Djeca su u ponuđena povećala s poklopcima umetala različiti biljni i životinjski svijet (kukce) i promatrala njihove dijelove (Fotografija 6). Ono što je zanimljivo je kako su djeca pokazala veliku osviještenost prema istome te se prilikom aktivnosti moglo čuti rečenice poput „samo će pogledati pa vratiti da živi“ i „nećemo ga zarobiti samo pogledati“.

Fotografija 6. Korištenje povećala

(iz privatne arhive autorice rada)

S druge strane, nekolicina djece je od ponuđenih kartonskih predložaka i ljepila stvarala „živu sliku“ i navedene odabrane biljke svrstavala u kategorije ovisno o boji te funkciji (Fotografija 7). Najstarija djevojčica skupine na kartonskom predlošku slagala je lišće ovisno o tonu (od svjetlijeg prema tamnijem) te pokazala veliko strpljenje (Fotografija 8). Ista djevojčica pomagala je mlađoj djeci učiniti isto. Druga djevojčica pronašla je šipak i upitala čemu služi, odgojiteljice su odgovorile da je šipak veoma koristan te da služi za podizanje imuniteta i štiti od bolesti (Fotografija 9). Ista djevojčica došla je do zaključka da će ga skupiti za napraviti čaj.

Fotografija 7. Kartonski predlošci - "Živa slika"

(iz privatne arhive autorice rada)

*Fotografija 8. Kartonski predlošci i ljepila
(iz privatne arhive autorice rada)*

*Fotografija 9. Proces izrade predloška
(iz privatne arhive autorice rada)*

Odgovornice su uže zavezale za dva stabla na većoj udaljenosti (otprilike 7 metara). Nadalje, djeci je bila ponuđena mogućnost da pomoću marame zavežu oči i pokušaju prijeći od jednog do drugog stabla (Fotografija 10). Djeca su si pritom međusobno pomagala, verbalno navodila i objašnjavala gdje se nalaze i koje prepreke im stoje na putu te kako ih prijeći. Osim bogaćenja rječnika, socijalizacije i empatije djeca su se trebala prepustiti jedni drugome i „trenirati“ povjerenje.

*Fotografija 10. Aktivnost za stvaranje povjerenja
(iz privatne arhive autorice rada)*

Isto tako, prilikom istraživanja šume djeca su uočavala raznolika životinjska staništa. U jednom trenu djeca su se okupila oko rupe u tlu i započela s raspravom. Jedan dječak rekao je da unutra sigurno živi zmija, drugi dječak rekao je da ispod zemlje živi krtica, dok se djevojčica ubacila i rekla da tako ne izgleda stanište krtice jer su od krtice vidjeli ranije izbočinu zemlje. Može se zaključiti kako je djecu priroda navela na raspravu, vrše sintezu, vrše analizu i zaključuju (Fotografija 11).

*Fotografija 11. Promatranje životinjskog staništa
(iz privatne arhive autorice rada)*

Po povratku iz šume jedan dječak je uočio lokvu, poslije kratkog skakanja i velikog veselja dječak je upitao odgojiteljicu kakva je voda koja nastane kada padne kiša, odgojiteljica je upitala dječaka što on misli o tome. Dječak odgovara: „kiša je čista voda, ali je padala u zemlju i napravila blato, takva voda nije otrovna, ali nije ni čista“, odgojiteljica se složila sa zaključkom dječaka. Isti dječak postavlja pitanje može li se s takvom vodom zalijevati cvijeće u vrtiću na što mu odgojiteljica potvrdno odgovara. Dječak je samostalno došao na ideju da iskoristi zdjelice od povećala za prijenos vode od lokve do vaze s cvijećem. U aktivnost su se naknadno samoinicijativno uključila i ostala djeca (Fotografija 12). Opće je poznato da djeca obožavaju sve aktivnosti vezane uz vodu, upravo je otvoreni prostor prigodan i poželjan za takvu vrstu aktivnosti, a lokve djecu pozivaju na igru bez izgovorene riječi.

*Fotografija 12. Od lokve do cvijeća
(iz privatne arhive autorice rada)*

Po povratku u odgojno-obrazovnu skupinu jedna djevojčica upitala je odgojiteljice mogu li sutra otići u šumu očistiti smeće koje su uočila toga dana što joj je naravno sljedećeg dana i omogućeno (Fotografija 14). Prikupljeni otpad djeca su kasnije razvrstavala ovisno o plastici, staklu, papiru ili miješanom otpadu (Fotografija 15). O ovakvom zamjećivanju otpada u okolišu može se zaključiti kako je skupina „Tičići“ uspješno misiju pretvorila u viziju vrtića.

*Fotografija 13. Ekološka akcija "Očistimo našu šumu"
(iz privatne arhive autorice rada)*

*Fotografija 14. Ekološka akcija "Očistimo našu šumu" - recikliranje otpada
(iz privatne arhive autorice rada)*

Na internetskoj stranici vrtića citirani su i sljedeće riječi nepoznatog autora: „Dijete voli prirodu, a mi smo joj zalupili vrata; dijete bi željelo naći smisao u svojoj igri, a mi smo ga uklonili; ono voli biti stalno u pokretu, a mi smo ga sputali; voli razgovarati, a mi smo ga ušutkali; želi razmišljati, a mi ga usmjeravamo samo k sjećanjima; želi slijediti svoju maštu, a mi smo je otjerali; želi biti slobodno, a mi ga učimo pasivnoj poslušnosti“ (www.djecji-vrtic-kockica.hr). Aktivnosti prikazane na fotografijama u ovome poglavlju, osviještena djeca i odgojitelji koji potiču djecu na istraživanje, slobodnu igru i pružaju poticaje za unapređenje dječje mašte i kreativnosti od velike su važnosti za povezivanje djeteta s prirodom.

9. ISTRAŽIVANJE

9.1. Cilj istraživanja

Pitanje uloge odgojitelja u povezanosti djeteta s prirodom kao i utjecaj životnog stila odgojitelja na provođenje aktivnosti u prirodi sve se češće postavlja. Ovim se istraživanjem nastojalo ispitati stavove odgojitelja vezano uz provođenje vrijeme u prirodi za vrijeme rada u dječjem vrtiću. Cilj ovog istraživanja bio je prema uzorku odgojitelja odrediti ulogu i utjecaj u stvaranju povezanosti djeteta s prirodom i stvaranju zdravih životnih navika kod djeteta.

9.2. Zadaci istraživanja

Iz postavljenog cilja proizašli su sljedeći zadaci istraživanja:

1. utvrditi stavove odgojitelja o njihovoj ulozi u razvijanju povezanosti djeteta s prirodom,
2. utvrditi mišljenja odgojitelja o faktorima koji uvjetuju kvalitetu provedbe aktivnosti i strukture rada za razvoj povezanosti djeteta s prirodom,
3. utvrditi utjecaj životnog stila odgojitelja na provođenje aktivnosti za razvijanje povezivanja djeteta s prirodom.

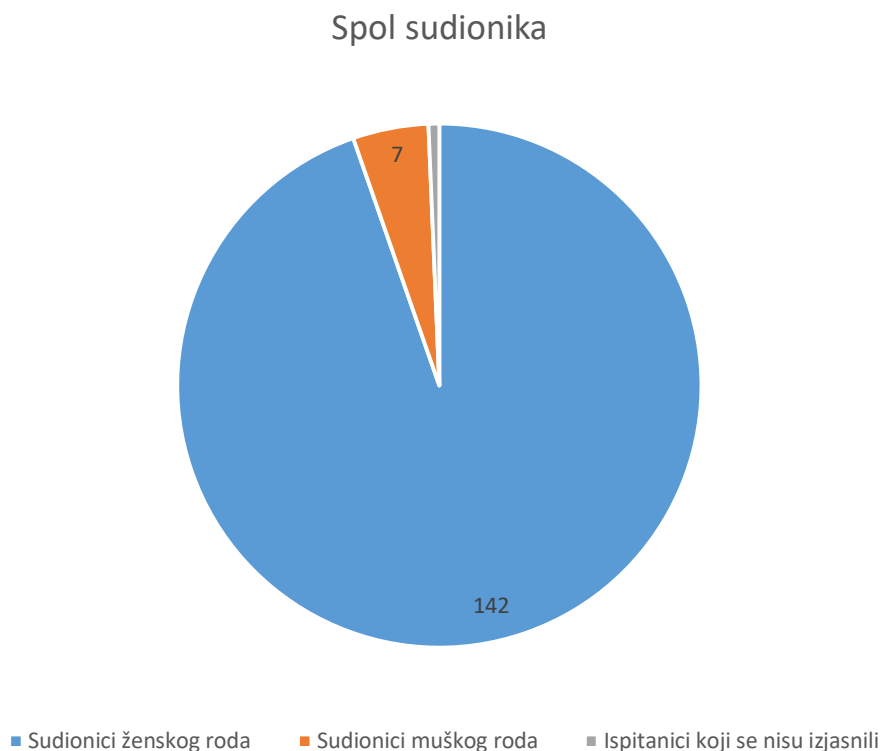
9.3. Uzorak istraživanja

Sudionike istraživanja činili su odgojitelji djece predškolske dobi na području Republike Hrvatske (N=150). Istraživanje je provedeno pomoću Google obrasca čija je poveznica podijeljena putem društvene mreže Facebook i to u tri grupe *Odgojitelji i odgojitelji pripravnici*, *Odgojitelji predškolske djece* i *Odgojitelji*. Prije same objave bilo je potrebno pričekati pregled i odobrenje administratora grupe. Želimo istaknuti da pojmovi koji se koriste u ovome radu, a koji imaju rodni značaj, bez obzira na to koriste li se u ženskom ili muškom rodu, na jednak način obuhvaćaju sve rodove.

9.4. Metode, postupci i instrumenti istraživanja

Istraživački dio rada temelji se na dobivenim rezultatima o stavovima odgojitelja o utjecaju i njihovoj ulozi u razvoju povezanosti djeteta s prirodom. Postupak koji se koristio za prikupljanje podataka i dobivanje rezultata je Google obrazac (upitnik) koji se sastojao od pet nezavisnih varijabli (spol, mjesto življenja (županija), godine radnog staža u predškolskoj ustanovi, trenutna dobna skupina djece, brojnost djece u skupini), dvije tvrdnje s ponuđenim odgovorima da – ne, četiri pitanja višestrukog odabira, dva otvorena pitanja te osam tvrdnji temeljenih na skali procjene Likertovog tipa gdje su ponuđeni odgovori, a odgojitelji su se trebali opredijeliti za jedan od njih koji najviše odgovara njihovom promišljanju i stavu. Prilikom provedbe samog istraživanja u cijelosti je poštivan etički kodeks. Odgojiteljima su u uvodnom djelu dane upute o načinu popunjavanja upitnika, objasnilo im se da će dobiveni podaci biti korišteni isključivo u znanstvene svrhe, zajamčena im je anonimnost i mogućnost odustanka od daljnjeg davanja odgovora.

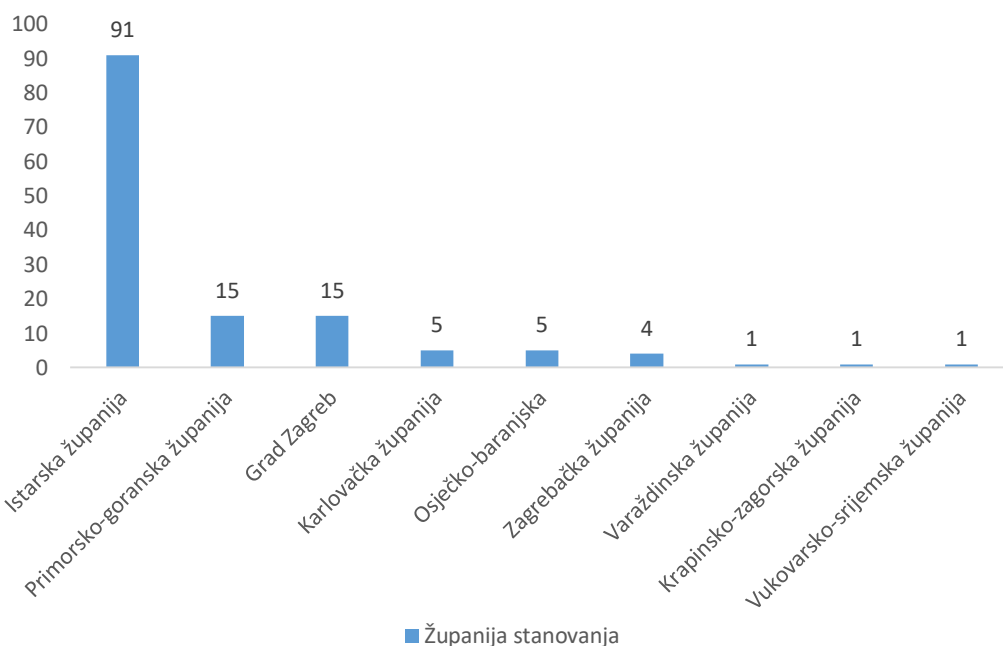
Anketni upitnik ispunilo je ukupno 150 odgojitelja djece predškolske dobi. S obzirom na spol u istraživanju je sudjelovalo 142 (94,7%) sudionika ženskog i 7 (4,7%) sudionika muškog roda te jedan ispitanik koji se nije izjasnio (Grafikon 1).

Grafikon 1. Sudionici s obzirom na spol

Na drugo pitanje tražio se podatak o mjestu življenja, odnosno županiji stanovanja (Grafikon 2). Najviše odgojitelja izjasnilo se kao stanovnik Istarske županije (N=91; 60,66%), zatim stanovnik Primorsko-goranske županije (N=15; 10%) i Grada Zagreba (N=15; 10%). Osim navedenog, zastupljene su i Dubrovačko-neretvanska županija (N=7; 4,66%), Karlovačka županija (N=5; 3,33%), Osječko-baranjska županija (N=5; 3,33%), Zagrebačka županija (N=4; 2,66%), Varaždinska županija (N=3; 2%), Splitsko-dalmatinska županija (N=2; 1,33%), Zadarska županija (N=1; 0,66%), Krapinsko-zagorska županija (N=1; 0,66%) i Vukovarsko-srijemska županija (N=1; 0,66%).

Županija stanovanja

Grafikon 2. Sudionici istraživanja ovisno o županiji stanovanja

Sljedeće interesno područje su godine radnog staža odgojitelja u predškolskoj ustanovi. Dobiveni podaci prikazuju kako je najveći broj sudionika istraživanja zaposleno u predškolskim ustanovama manje od 6 godina (N=62; 41,2%), slijede sudionici sa stažom od 6 do 11 godina (N=35, 23,3%). S druge strane, nije zastupljen niti jedan sudionik s radnim stažom većim od 30 godina (Tablica 1).

Tablica 1. Radni staž sudionika istraživanja

Godine radnog staža	frekvencija (f)	postotak (%)
Manje od 6 godina	62	41,2
Od 6 do 11 godina	35	23,3
Više od 11 do 15 godina	18	12,0
Više od 15 do 20 godina	14	9,3
Više od 20 do 25 godina	13	8,7
Od 25 do 30 godina	8	5,3
Više od 30	0	0,0
Ukupno:	150	100,0

Odgovitelji koji su sudjelovali razlikuju se po dobnoj skupini djece s kojom rade, u jasličkoj skupini (N=38; 25,2%), mješovitoj dobnoj skupini (N=55; 36,7%), vrtićkoj skupini (N=37; 24,7%) i predškolskoj skupini (N=18; 12%) te posebnoj skupini djece s autizmom (N=1; 0,7%) i skupini djece s teškoćama u razvoju (N=1; 0,7%) (Tablica 2).

Tablica 2. Raspored sudionika istraživanja s obzirom na dobnu skupinu djece

Dobna skupina djece	frekvencija (f)	postotak (%)
Jaslička skupina	38	25,2
Mješovita dobna skupina	55	36,7
Vrtićka skupina	37	24,7
Predškolska skupina	18	12,0
Posebna skupina djece s autizmom	1	0,7
Skupina djece s teškoćama u razvoju	1	0,7
Ukupno:	150	100,0

Također, razlikuju se po broju djece u skupini. Najveći broj sudionika istraživanja izjasnio se da radi u skupini u rasponu od 16 do 21 djeteta (N=51; 34%), zatim brojnosti od 22 do 27 djece (N=49; 32,7%), skupini od 11 do 15 djece (N=37; 24,6%), skupini u kojoj se nalazi više od 28 djece (N=9; 6%) i najmanje sudionika radi u skupinama u kojem se nalazi manje od 10 djece (N=4; 2,7%) (Tablica 3).

Tablica 3. Raspored sudionika istraživanja s obzirom na brojnost djece u skupini

Brojnost djece u skupini	frekvencija (f)	postotak (%)
Manje od 10	4	2,7
Od 11 do 15	37	24,6
Od 16 do 21	51	34,0
Od 22 do 27	49	32,7
Više od 28	9	6,0
Ukupno:	150	100,0

9.5. Obrada podataka

Podaci dobiveni u ovome istraživanju obrađeni su uporabom statističkog paketa IBM SPSS 24.0 Standard Campus Edition (SPSS ID: 729357 20. 5. 2016).

U prvih nekoliko pitanja sudionici istraživanja odgovarali su na pitanja vezana uz način provođenja njihovog slobodnog vremena u prirodi i provođenju tjelesnih aktivnosti (šetnja, rekreacija, vožnja bicikla i slično).

Na postavljeno pitanje „Kako najčešće provodite svoje vrijeme?“ sudionici istraživanja ponudili su šarolike odgovore (Tablica 5). Da svoje slobodno vrijeme najmanje provode u sportskim aktivnostima (rekreaciji) u potpunosti se slaže 17 (11,3%) sudionika, dok rijetko provodi 33 (22,0%) sudionika. S druge strane, često provode vrijeme u sportskim aktivnostima 33 (22,0%) sudionika istraživanja i najviše slobodnog vremena utroši na sportske aktivnosti 12 (8,0%) sudionika. Značajan broj sudionika (N=44; 29,3%) izjasnilo se da ponekad borave u sportskim aktivnostima, dok se 11 (7,3%) sudionika nije izjasnilo vezano uz zadanu tvrdnju. Aritmetička sredina iznosi 2,93, dok je standardna devijacija 1,146 (Tablica 4).

U kućanskim poslovima za vrijeme slobodnog vremena 6 (4,0%) sudionika izjasnilo se da provodi najmanje vremena, a 25 (16,7%) sudionika u istima provodi vrijeme rijetko. U kućanskim poslovima ponekad provodi vrijeme 48 (32,0%) sudionika, često provodi 41 (27,3%) sudionik i najviše slobodnog vremena na taj način provodi 26 (17,3%) sudionika istraživanja (Tablica 5). O navedenoj tvrdnji u istraživanju nije se izjasnilo 4 (2,7%) sudionika istraživanja. Nadalje se iz Tablice 4 može vidjeti da aritmetička sredina iznosi 3,38, uz standardnu devijaciju 1,091.

Najviše sudionika potvrdno je odgovorilo da svoje slobodno vrijeme provodi u druženju sa svojim bližnjima. Za odgovor najviše odlučilo se 45 (30,0%) sudionika, dok se često druže s bližnjima 55 (36,7%) sudionika. Odgovor ponekad odabralo je 39 (26,0%) sudionika, dok rijetko provodi vrijeme s bližnjima 10 (6,7%) sudionika istraživanja. Jedna osoba odabrala je odgovor najmanje (N=1; 0,7%) (Tablica 5). U navedenoj tvrdnji aritmetička sredina iznosi 3,89, a standardna devijacija 0,938 (Tablica 4).

Iako opis posla zahtjeva kreativnost u svakodnevnom radu, sudionici istraživanja odgovorima su potvrdili da u slobodno vrijeme rijetko odabiru aktivnosti

koje zahtijevaju kreativno izražavanje i stvaranje. Najmanje vremena u kreativnom izražavanju provodi 15 (10,0%) sudionika, rijetko provodi velika brojka od 51 (34%) sudionika, a ponekad je odabralo kao odgovor 50 (33,3%) sudionika istraživanja. U kreativnom izražavanju svoje slobodno vrijeme često provodi 25 (16,7%) sudionika dok je odgovor najviše odabralo 9 (6,0%) sudionika istraživanja (Tablica 5). S druge strane, aritmetička sredina iznosi 2,75, dok je standardna devijacija 1,044 (Tablica 4).

Tablica 4. Deskriptivni podaci o zadanim tvrdnjama - slobodno vrijeme

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
U sportskim aktivnostima	139	2,93	1,146
U kućanskim poslovima	146	3,38	1,091
Druženje s bližnjima	150	3,89	0,938
U kreativnom izražavanju	150	2,75	1,044

Tablica 5. Prikaz rezultata o provođenju slobodnog vremena odgojitelja

Slobodno vrijeme	Najmanje		Rijetko		Ponekad		Često		Najviše	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
U sportskim aktivnostima (rekreacija)	17	11,3	33	22,0	44	29,3	33	22,0	12	8,0
U kućanskim poslovima	6	4,0	25	16,7	48	32,0	41	27,3	26	17,3
Druženje s bližnjima	1	0,7	10	6,7	39	26,0	55	36,7	45	30,0
U kreativnom izražavanju	15	10,0	51	34,0	50	33,3	25	16,7	9	6,0

S tvrdnjom koja glasi „u slobodno vrijeme provodim dovoljno vremena u prirodi“ u potpunosti se složilo 29 (19,3%) sudionika i odgovor slažem se odabralo je 46 (30,7%) sudionika. U potpunosti se ne slaže 7 (4,7%) sudionika istraživanja, dok čak 40 (26,6%) sudionika nema određenog mišljenja o istome. Za navedenu tvrdnju aritmetička sredina iznosi 3,41, a standardna devijacija je u iznosu 1,136 (Tablica 6).

Tablica 6. Rezultati ovisni o tvrdnji o provođenju slobodnog vremena u prirodi

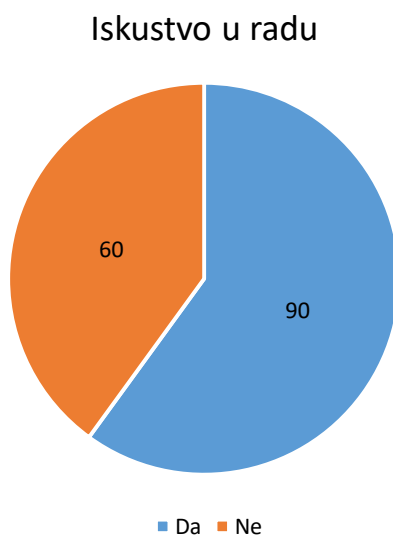
U slobodno vrijeme provodim dovoljno vremena u prirodi.	frekvencija (<i>f</i>)	postotak (%)	<i>M</i> <i>SD</i>
U potpunosti se ne slažem	7	4,7	3,41
Ne slažem se	28	18,7	1,136
Nemam određenog mišljenja	40	26,6	
Slažem se	46	30,7	
U potpunosti se slažem	29	19,3	
Ukupno:	150	100,0	

Na pitanje koliko vremena tjedno osobno provode vrijeme u šetnji, rekreaciji, vožnji bicikla i slično odgovorili su svi odgojitelji koji su sudjelovali u istraživanju. Prema dobivenim rezultatima aritmetička sredina iznosi 2,69, a standardna devijacije je 1,237. Rezultati pokazuju da najveći broj odgojitelja provodi u prirodi i/ili su tjelesni aktivni do 4 sata tjedno (N=46; 30,7%), a značajan broj sudionika provodi do 6 sati tjedno (N=40; 26,7%). Do 8 sati tjedno provodi 20 (13,3%) sudionika, a tek 17 (11,3%) sudionika provodi više od 8 sati tjedno. S druge strane, čak 27 (18%) sudionika odgovorilo je da osobno provodi u prirodi, šetnji, rekreaciji, vožnji bicikla i slično manje od 2 sata tjedno (Tablica 7). Pritom se nameće pitanje mogu li odgojitelji koji i sami ne prakticiraju odlazak u prirodu i ne shvaćaju njezinu dobrobit i značaj utjecati na povezivanje djeteta s prirodom koja ga okružuje te da pritom postupa empatično i s poštovanjem?

Tablica 7. Sudionici ovisno o količini provedenog vremena u prirodi/tjelesnoj aktivnosti

Vrijeme provedeno u prirodi/ tjelesnoj aktivnosti u tjednu	frekvencija (<i>f</i>)	postotak (%)	<i>M</i> <i>SD</i>
Manje od 2 sata tjedno	27	18,0	2,69
Do 4 sata tjedno	46	30,7	1,237
Do 6 sati tjedno	40	26,7	
Do 8 sati tjedno	20	13,3	
Više od 8 sati tjedno	17	11,3	
Ukupno:	150	100,0	

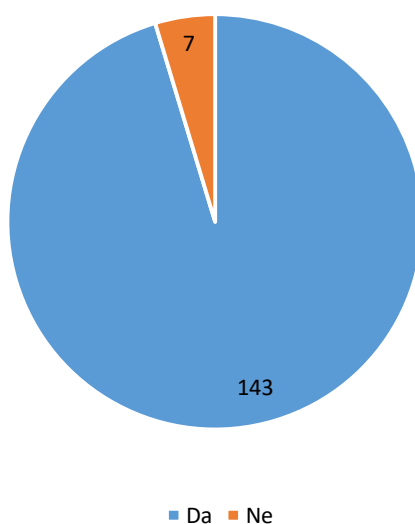
Većina sudionika istraživanja imala je iskustvo u dosadašnjem radu u šumskom vrtiću ili u dječjem vrtiću sa šumom u blizini (N=90; 60%), no istraživanju su pristupili i odgojitelji bez navedenog iskustva (N=60; 40%) (Grafikon 3). Aritmetička sredina iznosi 1,40, a standardna devijacija je u iznosu od 0,492.

Grafikon 3. Rezultati ovisno o iskustvu u radu

Na pitanje posjeduje li vrtić u kojem rade dvorište, 143 (95,3%) sudionika istraživanja odgovorilo je potvrdno, dok je 7 (4,7%) sudionika istraživanja odgovorilo da isto ne posjeduje na svome radnome mjestu (Grafikon 4). Pritom aritmetička sredina iznosi 1,05, a standardna devijacija 0,212.

Posjeduje li dječji vrtić dvorište?

Grafikon 4. Rezultati ovisno o posjedovanju dvorišta u vrtiću

Sljedeće pitanje o kojem su se sudionici istraživanja izjašnjavali glasi: „Koliko često s djecom boravite izvan dvorišta vrtića?“ Dobiveni podaci prikazani su u Tablici 8 u nastavku. Najveći broj sudionika izjasnilo se da svakodnevno borave izvan dvorišta vrtića (N=57; 38%), zatim nekoliko puta tjedno njih 41 (27,3%). Izvan dvorišta vrtića jednom tjedno boravi 31 (20,7%) sudionik istraživanja i barem jednom mjesečno njih 18 (12%). Tri sudionika istraživanja samostalno su odgovorila u rubriku „ostalo“, a odgovori glase: „izvan dvorišta vrtića ne boravim uopće s obzirom na to da se radi o djeci u dobi od godinu do dvije i pol godine starosti te da ih je u skupini dvadesetak“, „idemo kada je manji broj djece“ i „boravimo isključivo u dvorištu“.

Tablica 8. Rezultati ovisno o količini provođenja vremena izvan dvorišta vrtića

Boravak izvan dvorišta vrtića	frekvencija (f)	postotak (%)
Svaki dan	57	38,0
Nekoliko puta tjedno	41	27,3
Jednom tjedno	31	20,7
Barem jednom mjesečno	18	12,0
Ostalo	3	2,0
Ukupno:	150	100,0

U nastavku, odgovitelji su navodili gdje borave s djecom na vanjskom prostoru kada nisu u dvorištu vrtića. Kao ponuđeni odgovori nalazili su se obližnji parkovi, istraživanje šuma u blizini vrtića, šetnja okolicom vrtića i mogućnost pisanja samostalnog odgovora u rubriku „ostalo“. Najveći broj sudionika istraživanja izjasnilo se da prilikom boravka izvan dvorišta vrtića s djecom provode vrijeme u šetnji okolicom vrtića (N=38; 25,3%), zatim istraživanje šuma u blizini vrtića (N=11; 7,4%) i korištenje obližnjih parkova (N=10; 6,7%). Postojala je i mogućnost višestrukog izbora stoga je veliki broj sudionika odgovorilo da za vrijeme boravka na prostoru izvan vrtića koriste sve od navedenog (N=38%; 25,3%) (Tablica 9). U rubriku „ostalo“ sudionici istraživanja napisali su sljedeće odgovore: izleti, priroda i/ili dr. ustanove, duže šetnje, livade, sportska igrališta, sportske dvorane, planinarenja, gradski bazeni, šetnja obalom (blizina mora). Također, u navedenoj rubrici jedan sudionik odgovorio je sljedeće: „ne boravimo izvan dvorišta“ s objašnjenjem da je zaposlen u jasličkoj skupini koja broji dvadesetero djece i veliki broj djece nisu još naučila hodati.

Tablica 9. Prikaz mjesta provođenja vremena na vanjskom prostoru

Mjesto provođenja vremena na vanjskom prostoru	Frekvencija (f)	Postotak (%)
Šetnja okolicom vrtića (1)	38	25,3
Istraživanje šuma u blizini vrtića (2)	11	7,4
Obližnji parkovi (3)	10	6,7
1, 2	16	10,7
1,3	32	21,3
1, 2, 3	38	25,3
Ostalo	5	3,3
Ukupno	150	100,0

Na provođenje i/ili neprovođenje vremena na vanjskom prostoru zasigurno veliki utjecaj imaju ograničavajući faktori kao što su veliki broj djece, strah od ozljeda, blizina prometnica i stavovi roditelja djece iz skupine. Postavlja se pitanje koji od navedenih ograničavajućih faktora najviše sprječavaju odgojitelje da planiraju i realiziraju veći broj aktivnosti i sati provedenih u prirodi. Svi sudionici istraživanja odgovorili su na navedeno pitanje (Tablica 10).

Tablica 10. Deskriptivni podaci za navedene tvrdnje - ograničavajući faktori

	N	M	SD
Veliki broj djece	150	3,79	1,431
Strah od ozljeda	150	2,40	1,311
Blizina prometnica	150	2,69	1,347
Stavovi roditelja	150	2,67	1,436

Najveći broj sudionika u istraživanju u potpunosti se slaže (N=71; 47,3%) i slaže se (N=33; 22%) da je veliki broj djece ograničavajući faktor. S druge strane, s navedenom tvrdnjom ne slaže se 34 (22,7%) sudionika i u potpunosti se ne slaže 12 (8%) sudionika (Tablica 11). Aritmetička sredina iznosi 3,79, a standardna devijacija 1,431.

Tablica 11. Ograničavajući faktor – veliki broj djece

Veliki broj djece	frekvencija (f)	postotak (%)
u potpunosti se ne slažem	12	8,0
ne slažem se	34	22,7
slažem se	33	22,0
u potpunosti se slažem	71	47,3
Ukupno:	150	100,0

S tvrdnjom da je strah od ozljeda ograničavajući faktor za provođenje vremena u prirodi s djecom u potpunosti se ne slaže 38 (25,3%) sudionika i ne slaže se gotovo polovica sudionika istraživanja (N=72; 48%). S navedenom tvrdnjom slaže se 24 (16%) sudionika, a u potpunosti se slaže tek 16 (10,7%) sudionika istraživanja (Tablica 12). Pri čemu dolazimo do zaključka da je za sudionike istraživanja strah od ozljeda po mišljenju većine manje presudan ograničavajući faktor. U pitanju sa slobodnim odgovorima u nekoliko se navrata javlja mišljenje odgojitelja da se ozljede mogu dogoditi i na vanjskom i na unutarnjem prostoru te da o tome pokušavaju ne razmišljati i poduzeti sve što je u njihovoj moći da se iste ne dogode, ali nekad ih je nemoguće spriječiti. Isto tako, aritmetička sredina iznosi 2,40, dok je standardna devijacija u iznosu od 1,311.

Tablica 12. Ograničavajući faktor – strah od ozljeda

Strah od ozljeda	frekvencija (f)	postotak (%)
u potpunosti se ne slažem	38	25,3
ne slažem se	72	48,0
slažem se	24	16,0
u potpunosti se slažem	16	10,7
Ukupno:	150	100,0

Odgovori za blizinu prometnice promatrajući aritmetičku sredinu iznose 2,69, dok standardna devijacija iznosi 1,347. Da je blizina prometnica ograničavajući faktor u potpunosti se složilo 20 (13,3%) sudionika i složilo se 34 (22,7%) sudionika istraživanja. No, s navedenom tvrdnjom u potpunosti se ne slaže 25 (16,7%) sudionika i ne slaže se 71 (47,3%) sudionika istraživanja. Ponovno, prema dobivenim rezultatima

zaključuje se kako blizina prometnica za većinu odgojitelja, odnosno sudionika istraživanja, ne predstavlja ograničavajući faktor za odlazak izvan dvorišta vrtića (Tablica 13).

Tablica 13. Ograničavajući faktor – blizina prometnica

Blizina prometnica	frekvencija (f)	postotak (%)
u potpunosti se ne slažem	25	16,7
ne slažem se	71	47,3
slažem se	34	22,7
u potpunosti se slažem	20	13,3
Ukupno:	150	100,0

Da su stavovi roditelja ograničavajući faktor koji onemogućavaju učestalije odlaske u prirodu u potpunosti se slaže 20 (13%) sudionika istraživanja i slaže se 39 (26%) sudionika. Brojčano su nadjačani sudionici koji se ne slažu s navedenom tvrdnjom (N=53; 35,3%) i koji se potpuno ne slažu (N=38; 25,4%) (Tablica 14). S druge strane, u pitanju slobodnog tipa jedan odgovor glasi ovako: „Roditelji podržavaju odlazak u prirodu i vole da su djeca vani, ali ne vole da se djeca zaprljaju i što sada?“. Aritmetička sredina pritom iznosi 2,67, dok je standardna devijacija 1,436.

Tablica 14. Ograničavajući faktor – stavovi roditelja

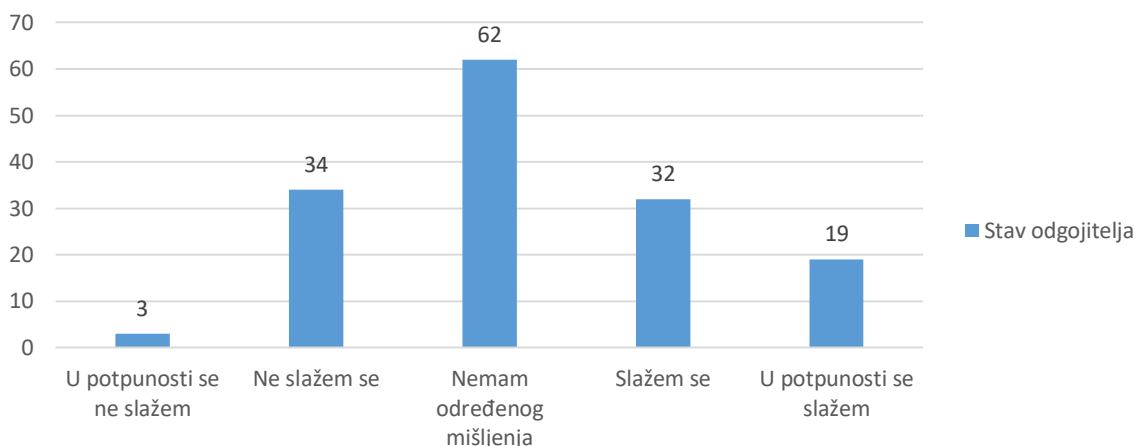
Stavovi roditelja	frekvencija (f)	postotak (%)
U potpunosti se ne slažem	38	25,4
Ne slažem se	53	35,3
Slažem se	39	26,0
U potpunosti se slažem	20	13,3
Ukupno:	150	100,0

Na sljedećem pitanju sudionici istraživanja imali su priliku samostalno ispisati vlastito mišljenje, odnosno ograničavajuće faktore koji ih ometaju u boravku u prirodi, a koji nisu navedeni u pitanju ranije.

Najčešći odgovor bio je vezan uz strukturu radnog vremena i strukturiranog rasporeda provođenja aktivnosti u vrtiću. Navedeni sudionici mišljenja su da je preklop s drugom odgojiteljicom u skupini veoma kratak i da nema prostora za odlazak u prirodu ukoliko ista nije u blizini vrtića. Isto tako, kako grupe često sadrže prekomjernu količinu djece odgojitelji se rijetko odlučuju na samostalni odlazak u prirodu zbog velike odgovornosti koje pritom nose na svojim leđima. S druge strane, često pojavljivani odgovor bio je vezan uz nekompatibilne stavove i mišljenja odgojitelja iz skupine o odlasku s djecom u prirodu i vanjski prostor koji ne uključuje dvorište. Kao ograničavajući faktor navode i stavove poslodavca, a neki odgovori glase ovako: „ravnateljica ne dopušta izlazak iz vrtića ako nemamo treću odraslu osobu u pratnji“, „politika vrtića“ i „naputci osnivača koji se odnose na vremenske uvjete“. Nekolicina sudionika izjasnila se kako je ključno za neodlazak u prirodu daljina mjesta koju žele posjetiti i udaljenost šume. Nadalje, kao veliki problem navodi se i sve veći broj djece s teškoćama u razvoju i manjak odgojitelja/asistentata za kvalitetno provođenje navedenih aktivnosti. Jedan sudionik mišljenja je kako je boravak u prirodi/šumi rezerviran za hladnije mjeseci zbog straha od kukaca, insekata i gmazova.

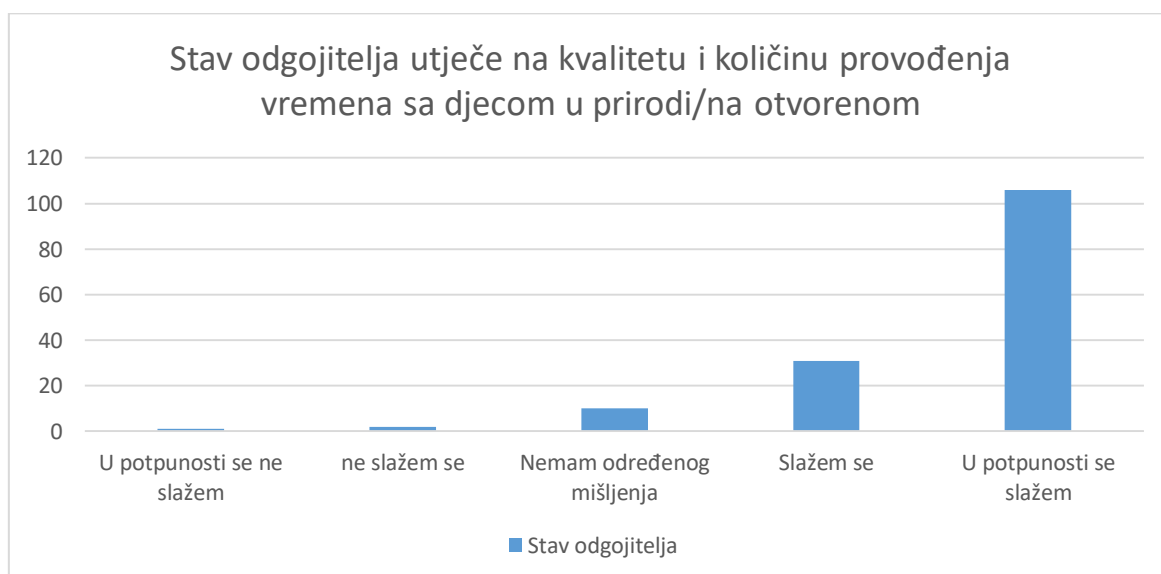
Sljedeće tvrdnja o kojoj su se sudionici istraživanja izjašnjavali glasila je: Odgojitelji nakon završenog inicijalnog obrazovanja imaju potrebne kompetencije za rad s djecom u prirodi. Dobiveni podaci prikazani su u Grafikonu 5. Većina sudionika istraživanja nema određenog mišljenja o postavljenoj tvrdnji (N=62; 41,3%). S tvrdnjom se u potpunosti ne slaže 3 (2%) sudionika, ne slaže 34 (22,7%) sudionika, slaže se 32 (21,3%) sudionika i u potpunosti se slaže 19 (12,7%) sudionika. Aritmetička sredina za navedenu tvrdnju iznosi 3,20, a standardna devijacija iznosi 0,997.

Odgojitelj nakon inicijalnog obrazovanja ima potrebne kompetencije za rad s djecom u prirodi

Grafikon 5. Stav odgojitelja o dobivenim kompetencijama nakon inicijalnog obrazovanja

Isto tako, postavljena je i tvrdnja: Stav odgojitelja utječe na kvalitetu i količinu provođenja vremena s djecom u prirodi/na otvorenom. Ispostavilo se da o ovom pitanju gotovo svi sudionici istraživanja imaju postavljeno mišljenje, čak 106 (70,7%) sudionika istraživanja u potpunosti se slaže s navedenom tvrdnjom. Isto tako, s tvrdnjom se slaže i 31 (20,7%) sudionik. S tvrdnjom ne slaže se 2 (1,3%) sudionika i u potpunosti se ne slaže tek jedan sudionik (0,7%). O navedenoj tvrdnji nema određeno mišljenje 10 (6,7%) sudionika istraživanja (Grafikon 6). Za navedenu tvrdnju aritmetička sredina iznosi 4,59, dok je standardna devijacija u iznosu od 0,734.

Grafikon 6. Stav odgojitelja o njihovom utjecaju na povezivanje djeteta s prirodom

Djeca se za vrijeme igre mogu nalaziti u dvije vrste aktivnosti: slobodni u igri i/ili u organiziranim aktivnostima. Sljedećim pitanjem provjerio se stav odgojitelja sudionika istraživanja o tome kakvu igru koriste za vrijeme boravka na otvorenom. Veliki broj sudionika istraživanja izjasnilo se kako bi djeca za vrijeme boravka u prirodi trebala biti ponuđena kombinacija slobodne igre i organiziranih aktivnosti (N=118; 78,7%). Značajan postotak sudionika smatra kako je za vrijeme boravka na otvorenom djeci potrebno osigurati isključivo slobodnu igru (N=29; 19,2%), a samo je jedan (0,7%) sudionik odgovorio kako djeca za vrijeme boravka na otvorenom moraju biti isključivo u organiziranim aktivnostima. Dva sudionika izjasnila su se u rubrici „Ostalo“ sa sljedećim riječima: „Ne nužno svaki put oboje navedeno, već i jedno i drugo kao normalno“ i „šuma je idealna za igre i istraživačke aktivnosti, bilo slobodne, bilo vođene od odgojitelja“ (Tablica 15).

Tablica 15. Stavovi odgojitelja o provođenju aktivnosti za vrijeme boravka na otvorenom

Djeca u igri na otvorenom	frekvencija (f)	postotak (%)
Slobodni u igri	29	19,2
U organiziranim aktivnostima	1	0,7
Kombinacija slobodne igre i organiziranih aktivnosti	118	78,7
Ostalo	2	1,4
Ukupno:	150	100,0

Za tvrdnju „boravak na otvorenom/u prirodi važan je za razvoj empatije kod djece“ nema određenog mišljenja 19 (12,7%) sudionika istraživanja. Značajno je da se više od pola sudionika (N=83; 55,3%) u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom, a veliki broj sudionika slaže se (N=47; 31,3%). Važno je napomenuti kako se u potpunosti ne slaže jedan sudionik, dok nitko nije odabrao ne slažem se. Iz Tablice 16 vidljivo je kako aritmetička sredina iznosi 4,41, dok je standardna devijacija 0,761.

Tablica 16. Stavovi odgojitelja o povezanosti boravka na otvorenom s razvojem empatije

Priroda potiče razvoj empatije	frekvencija (f)	postotak (%)	M SD
U potpunosti se ne slažem	1	0,7	4,41
Ne slažem se	0	0	0,761
Nemam određenog mišljenja	19	12,7	
Slažem se	47	31,3	
U potpunosti se slažem	83	55,3	
Ukupno:	150	100,0	

Sudionici istraživanja ponovno su iskazala slična mišljenja za tvrdnju: Djeca skupine u kojoj radim vole boraviti vani „na zraku“. S tvrdnjom se u potpunosti složilo 115 (76,6%) sudionika, a složilo se 23 (15,3%) sudionika. Samo jedan sudionik izjavio je da se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom. Nekolicina sudionika opredijelila se za odgovor nemam određenog mišljenja (N=10; 6,7%). Pritom aritmetička sredina iznosi 4,68, dok je standardna devijacija u iznosu 0,658 (Tablica 17).

Tablica 17. Stavovi odgojitelja o djeci iz skupine u kojoj rade

Djeca vole boraviti vani	frekvencija (f)	postotak (%)	M SD
U potpunosti se ne slažem	1	0,7	4,68
Ne slažem se	0	0	0,658
Nemam određenog mišljenja	10	6,7	
Slažem se	23	15,3	
U potpunosti se slažem	115	76,6	
Ukupno:	149	99,4	
Neodgovoreno:	1	0,7	
Ukupno:	150	100,0	

Mišljenje sudionika istraživanja o tome mogu li između djece u skupini prepoznati djecu koja borave s roditeljima na otvorenom/ u prirodi bila su još jednom veoma slična. Samo dva odgojitelja opredijelila su se za mišljenje kako se u potpunosti ne slažu s tvrdnjom, dok nitko nije odabrao odgovor ne slažem se. O zadanoj tvrdnji 10 (6,7%) sudionika i dalje nema određenog mišljenja. S druge strane, s tvrdnjom se

slaže 40 (26,7%) sudionika i u potpunosti se slaže 98 (65,3%) sudionika istraživanja. Aritmetička sredina za zadanu tvrdnju iznosi 4,55, a standardna devijacija jednaka je 0,738 (Tablica 18).

Tablica 18. Prikaz stavova odgojitelja o prepoznavanju djece ovisno o stupnju provođenja vremena u prirodi

Prepoznavanje djece koja provode vrijeme u prirodi s roditeljima	frekvencija (f)	postotak (%)	M SD
U potpunosti se ne slažem	2	1,3	4,55
Ne slažem se	0	0	0,738
Nemam određenog mišljenja	10	6,7	
Slažem se	40	26,7	
U potpunosti se slažem	98	65,3	
Ukupno:	150	100,0	

Posljednje pitanje bilo je formirano kao slobodno, sudionici istraživanja imali su pritom priliku iskazati svoje mišljenje na zadanu tematiku. Najzanimljiviji odgovori slijede u nastavku:

- Mišljenja sam da odgojitelji imaju veliku ulogu u povezanosti djeteta s prirodom, no da puno veći utjecaj na isto imaju roditelji i obitelj djeteta.
- Trebali bismo još više senzibilizirati roditelje na važnost svakodnevnog boravka u prirodi s djecom i u različitim vremenskim uvjetima.
- Smatram da postoji veliki utjecaj odgojitelja na povezanost djeteta s prirodom i na njegovo bavljenje tjelesnim aktivnostima i motivaciju za radnju iste. Isto tako, primijetila sam da se mlađe kolegice više odlučuju na boravaka u prirodi, dok kolegice s više godina staža najčešće za vrijeme boravka na vanjskom prostoru borave u dvorištu i djeca pritom borave u slobodnoj igri.
- Odgojitelji nerijetko odlaze na vanjski prostor no na vanjski prostor gledaju kao na prostor za "vlastiti odmor" i dječju slobodnu igru.
- Zbog sve veće upotrebe tehnologije, treba se što više posvetiti pozornost boravku na otvorenom!

10. ZAKLJUČAK

Brojne su stvari određene zakonom, od broja djece unutar skupine do površine dvorišta vrtića, no ono što zakonom nije definirano je vrijeme boravka na otvorenom i u prirodi, zato ne čudi činjenica da se broj sati koja djeca provode na otvorenom/u prirodi razlikuje ovisno o odgojitelju i dječjem vrtiću u kojem se nalaze te njegovoj politici.

Podaci dobiveni u istraživanju govore nam kako su odgojitelji svjesni svoje uloge u razvijanju povezanosti djeteta s prirodom i činjenice da je boravak u prirodi ključan za rješavanje većinu negativnih posljedica modernog životnog stila. Sukladno, podaci su dokazali kako interes djece za provođenje vremena „na zraku“ je i dalje velik te da se dječja naklonost prema boravku u prirodi nije promijenila zajedno sa životnim stilom. U istraživanju je jedan od postavljenih zadataka bio utvrditi mišljenje odgojitelja o faktorima koji uvjetuju kvalitetu provedbe aktivnosti i strukture rada za razvoj povezanosti djeteta s prirodom. Odgojitelji su kao ključan ograničavajući faktor za odlazak s djecom u prirodu (izvan dvorišta vrtića) istaknuli veliki broj djece u skupinama i struktura radnog vremena odgojitelja (kratak period zajedničkog rada s odgojiteljem u skupini). S druge strane, odgojitelji koji su sudjelovali u istraživanju istaknuli su kako postoji značajan utjecaj životnog stila odgojitelja na provođenje aktivnosti za razvijanje povezivanja djeteta s prirodom. Mišljenja su kako je osnovni preduvjet da odgojitelj postane uzor djeci i da njegovo ponašanje ima izravan utjecaj na djecu, vjerovanje u ono što čine te oduševljenje s provedenim postupcima. Jedino odgojitelj koji sam vrednuje boravak u prirodi i isti prakticira u svakodnevnom životu u svoje slobodno vrijeme, može takve vrijednosti prenijeti djeci u radu. Odgojitelji su osobe koje uz rame roditeljima, imaju ključnu ulogu u povezivanju djeteta s prirodom i stvaranja optimalanih uvjeta za rast i razvoj djeteta, a za to ne postoji bolje okruženje od prirode. Potrebno je voditi se mislima kako priroda i njezini vremenski uvjeti nisu prepreka, već izazov i poticaj za dječje istraživanje i učenje.

U konačnici, poticanje ljubavi i poštovanja prema prirodi te razvoj ekološke svijesti temelji su za odgajanje generacija koje će se brinuti o planeti i aktivno sudjelovati u njezinom očuvanju.

11. LITERATURA

1. BANDURA, A. (2010.) *Self- efficacy*. The Corsini encyclopedia of psychology, 1-3.
2. BELL, J. F., WILSON, J. S. i LIU, G. C. (2008.) *Neighborhood greenness and 2 – year changes in body mass index of children and youth*. American Journal of Preventive Medicine, 35 (6), 547 – 553.
3. BUDISAVLJEVIĆ, T. (2015). *Kako oblikovanjem okruženja razvijati suvremeni kurikulum*. Dijete, vrtić, obitelj, 21 (79), str. 26-28.
4. DEVERNAY, B., GARAŠIĆ, D. i VUČIĆ, V. (2001.) *Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj*, priručnik za nastavnike i odgajatelje. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku ; Društvo za unapređivanje odgoja i obrazovanja.
5. DELORS, J. (1998.) *Učenje – blago u nama*. Zagreb: Educa.
6. DOŠEN DOBUD, A. (2016.) *Dijete – istraživač i stvaralac*. Igra, istraživanje i stvaranje djece rane i predškolske dobi. Zagreb: Alinea.
7. FINDAK, V. (1995.) *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb: Školska knjiga.
8. GRAHN, P., MARTENSSON, F., LINDBALD, B., NILSSON, P. i EKMAN, A. (1997.) *Out doors in preschool*. Stat and Land, 145.
9. HLAD, I. (2022.) *Igra djece rane i predškolske dobi na otvorenom*. University of Zagreb. Faculty of Teacher Education. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:574559>. [Pristupljeno: 28.05.2023.]
10. HUMJAN, A. (2020.) *Važnost boravka djece predškolske dobi na otvorenom*. University of Zagreb. Faculty of Teacher Education. Dostupno na: <https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg:2381> [Pristupljeno: 29.05.2023.]
11. JURIČIĆ, D. (2005.) *Velika enciklopedija malih aktivnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
12. KLARIN, M. (2006.) *Razvoj djece u socijalnom kontekstu: roditelji, vršnjaci, učitelji – kontekst razvoja djeteta*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

13. LAKTAŠIĆ ŽERJAVIĆ, N., KORŠIĆ, M., CRNČEVIĆ ORLIĆ, Ž. i ANIĆ, B. (2011.) *Vitamin D – vitamin prošlosti, hormon budućnosti*. Liječnički vjesnik : glasilo Hrvatskoga liječničkog zbora, 133., 194-204.
14. LORGER, M. (2014.) *Motoričko učenje u predškolskoj dobi*. U I. Prskalo, A. Jurčević – Lozančić, Z. Braičić (Ur.) 14. dani Mate Demarina. Suvremeni izazovi teorije i prakse odgoja i obrazovanja. (str. 169-176). Zagreb: Učiteljski fakultet.
15. LJUBETIĆ, M. (2012.) *Nosi li dobre roditelje roda? (odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete)*. Zagreb: Profil.
16. MARTINOVIĆ, N. (2015). *Istraživačke aktivnosti djece rane i predškolske dobi*. *Dijete, vrtić, obitelj*, 20 (77/78), 32-33. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/169965> [Pristupljeno: 23.04.2023.]
17. MILJAK, A. (2009.) *Življenje djece u vrtiću*. Novi pristupi u shvaćanju, istraživanju i organiziranju odgojno-obrazovnog procesa u dječjim vrtićima. Zagreb: SM naklada.
18. MLINAREVIĆ, V. (2004.) *Vrtićno okruženje usmjereno na dijete*. *Život i škola*, 11 (1), str. 112-119
19. PETROVIĆ-SOČO B. (1999.) *Neke suvremene stručno-metodičke osnove ekološkog odgoja u predškolskoj ustanovi*, citira (Rogers Fortson, L., Reiff, J.C. 1995. Str 251.) Zbornik radova stručno znanstvenog skupa, Ekologija - korak bliže djetetu, Rijeka: Adamić.
20. PIHAČ, M. (2011). *Igra i kretanje djece na otvorenom – mogućnosti i rizici*. *Dijete, vrtić, obitelj*, 17 (64), 34-35. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124363> [Pristupljeno: 27.04.2023.]
21. RENZ-POLSTER, H. i HÜTHER, G. (2017.) *Kako danas djeca rastu. Priroda kao prostor za razvoj. Novo viđenje dječjeg učenja, razmišljanja i iskustva*. Jastrebarsko: Naklada slap.
22. RYAN, R. M. i DECI, E. L. (2000). *Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions*. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 54-67. Dostupno na: <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020> [Pristupljeno: 26.4.2023.]

23. SCHOLZ, G. (1993.) *Odgoj za zaštitu prirode u osnovnoj školi. Socijalna ekologija*. 2(2): 191-196. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/138950> [Pristupljeno: 28.05.2023.]
24. SEBBA, R. (1991). *The landscapes of childhood: The reflection of childhood's environment in adult memories and in children's attitudes*. *Environment and Behavior*, 23(4), 395-422. Dostupno na: <https://doi.org/10.1177/0013916591234001> [Pristupljeno: 24.04.2023.]
25. SLUNJSKI, E. (2008.) *Dječji vrtić - zajednica koja uči, mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media.
26. UZELAC, V. i STARČEVIĆ, I. (1999.) *Djeca i okoliš*. Rijeka: Adamić.
27. UZELAC, V. (1993.) *Djelatnosti u razvoju ekološke osjetljivosti djece*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor. (Lane, J.F. i Rossow, C.E. Sources and Ideas for Special Projects, 1993. Iz knjige; Uzelac V., Starčević I., Djeca i okoliš, 1999.)
28. WILSON, R. A. (1996.) *The development of the ecological self*. *Early Childhood Education Journal*, 24, 121-123

Internetski izvori:

1. Konvencija o pravima djeteta. Dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf [Pristupljeno: 20.3.2023.]
2. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15138> [Pristupljeno: 20. 4. 2023]
3. Hrvatski sabor (2013). *Zakon o zaštiti okoliša*. (NN 80/2013) Zagreb: Narodne novine d.d. [Online] Dostupno na: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_06_80_1659.html [Pristupljeno: 15.05.2023.]
4. Tečaj pokreta za roditelje, [Online] Dostupno na: <http://www.ene-mene-fit.de/wissenswertes/elternkurs-bewegung> [Pristupljeno: 17.05.2023.]

5. Slikovni prikaz karte Istre, [Online] Dostupno na:
<https://www.apartmentistria.com/oistri.htm> [Pristupljeno: 27.05.2023.] - nadodana
crvena strelica za oznaku naselja Kršan

6. Programsko usmjerenje odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi, 1997 [Online]
Dostupno na:
https://www.maliprijatelji.com.hr/images/akti/Programsko_usmjerenje_odgoja_i_obrazovanja_predskolske_djece.pdf [Pristupljeno: 27.05.2023.]

12. POPIS SLIKA, FOTOGRAFIJA, GRAFIKONA I TABLICA

Slika 1. Karta Istre - naselje Kršan	17
Fotografija 1. Put do šume CO "Kršan"	17
Fotografija 2. Polazak u šumu PO "Kockica"	18
Fotografija 3. Prolazak kroz leprinje.....	19
Fotografija 4. Prolazak kroz leprinje	19
Fotografija 5. Odmicanje leprinja štapom	20
Fotografija 6. Korištenje povećala	21
Fotografija 7. Kartonski predlošci - "Živa slika"	21
Fotografija 8. Kartonski predlošci i ljepila.....	22
Fotografija 9. Proces izrade predloška	22
Fotografija 10. Aktivnost za stvaranje povjerenja	23
Fotografija 11. Promatranje životinjskog staništa	24
Fotografija 12. Od lokve do cvijeća.....	25
Fotografija 14. Ekološka akcija "Očistimo našu šumu"	25
Fotografija 15. Ekološka akcija "Očistimo našu šumu" - recikliranje otpada	26
Grafikon 1. Sudionici s obzirom na spol.....	28
Grafikon 2. Sudionici istraživanja ovisno o županiji stanovanja	29
Grafikon 3. Rezultati ovisno o iskustvu u radu	34
Grafikon 4. Rezultati ovisno o posjedovanju dvorišta u vrtiću	34
Grafikon 5. Stav odgojitelja o dobivenim kompetencijama nakon inicijalnog obrazovanja	40
Grafikon 6. Stav odgojitelja o njihovom utjecaju na povezivanje djeteta s prirodom. 40	
Tablica 1. Radni staž sudionika istraživanja	29
Tablica 2. Raspored sudionika istraživanja s obzirom na dobnu skupinu djece	30
Tablica 3. Raspored sudionika istraživanja s obzirom na brojnost djece u skupini ...	30
Tablica 4. Deskriptivni podaci o zadanim tvrdnjama - slobodno vrijeme.....	32
Tablica 5. Prikaz rezultata o provođenju slobodnog vremena odgojitelja	32
Tablica 6. Rezultati ovisni o tvrdnji o provođenju slobodnog vremena u prirodi.....	33

Tablica 7. Sudionici ovisno o količini provedenog vremena u prirodi/tjelesnoj aktivnosti.....	33
Tablica 8. Rezultati ovisno o količini provođenja vremena izvan dvorišta vrtića	35
Tablica 9. Prikaz mjesta provođenja vremena na vanjskom prostoru	36
Tablica 10. Deskriptivni podaci za navedene tvrdnje - ograničavajući faktori	36
Tablica 11. Ograničavajući faktor – veliki broj djece	37
Tablica 12. Ograničavajući faktor – strah od ozljeda	37
Tablica 13. Ograničavajući faktor – blizina prometnica.....	38
Tablica 14. Ograničavajući faktor – stavovi roditelja.....	38
Tablica 15. Stavovi odgojitelja o provođenju aktivnosti za vrijeme boravka na otvorenom.....	41
Tablica 16. Stavovi odgojitelja o povezanosti boravka na otvorenom s razvojem empatije	42
Tablica 17. Stavovi odgojitelja o djeci iz skupine u kojoj rade.....	42
Tablica 18. Prikaz stavova odgojitelja o prepoznavanju djece ovisno o stupnju provođenja vremena u prirodi	43

13. PRILOZI

- Anketni upitnik za odgojitelje djece predškolske dobi

Uloga odgojitelja u razvijanju povezanosti djeteta s prirodom

Poštovani **odgojitelji/odgojiteljice**,

Sljedeće istraživanje provodi se u svrhu izrade diplomskog rada pod nazivom "Uloga odgojitelja u razvijanju povezanosti djeteta s prirodom". Molim Vas da izdvojite malo vremena i čim iskrenije odgovarate na pitanja kako bi izrada diplomskog rada bila što kvalitetnija. Vaši odgovori su u potpunosti anonimni.

Predviđeno vrijeme za popunjavanje anketnog upitnika je **5 minuta**.

Unaprijed Vam zahvaljujem na suradnji!

Emili Šegon, studentica 2. godine diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli

1. Spol?

- Ženski
- Muški

2. Iz koje ste županije?

3. Godine radnog staža u predškolskoj ustanovi?

- Manje od 6 godina
- Od 6 do 11 godina
- Više od 11 do 15 godina
- Više od 15 do 20 godina
- Više od 20 do 25 godina
- Od 25 do 30 godina
- Više od 30 godina

4. Trenutna dobna skupina u kojoj radite?

- Jaslička
- Mješovita dobna skupina
- Vrtićka

- Predškolska
- Ostalo: _____

5. Brojnost djece u trenutnoj skupini?

- Manje od 10
- Od 11 do 15
- Od 16 do 21
- Od 22 do 27
- Više od 28
- Ostalo: _____

6. Kako najčešće provodite svoje slobodno vrijeme? (1- označuje najmanje, 5 – označuje najviše)

	1	2	3	4	5
U sportskim aktivnostima (rekreacija)	☐	☐	☐	☐	☐
U kućanskim poslovima	☐	☐	☐	☐	☐
Druženje s bližnjima	☐	☐	☐	☐	☐
U kreativnom izražavanju	☐	☐	☐	☐	☐

7. U slobodno vrijeme provodim dovoljno vremena u prirodi.

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

8. Koliko vremena Vi tjedno provedete u šetnji, rekreaciji, vožnji bicikle i slično?

- Manje od 2 sata tjedno
- Do 4 sata tjedno
- Do 6 sati tjedno
- Do 8 sati tjedno
- Više od 8 sati tjedno

9. Jeste li u dosadašnjem radu imali iskustva s radom u šumskom vrtiću ili u dječjem vrtiću sa šumom u blizini?

- Da
- Ne
- Ostalo: _____

10. Posjeduje li dječji vrtić u kojem radite dvorište?

- Da
- Ne

11. Koliko često s djecom boravite izvan dvorišta vrtića?

- Svaki dan
- Nekoliko puta tjedno
- Jednom tjedno
- Barem jednom mjesečno
- Ostalo: _____

12. Gdje boravite za vrijeme boravka izvan dvorišta vrtića?

- Šetnja okolicom vrtića
- Istraživanje šuma u blizini vrtića
- Obližnji parkovi
- Ostalo: _____

13. Koji su za Vas ograničavajući faktori odlaska s djecom izvan dvorišta vrtića?

	u potpunosti se ne slažem	ne slažem se	slažem se	u potpunosti se slažem
Veliki broj djece	☐	☐	☐	☐
Strah od ozljeda	☐	☐	☐	☐
Blizina prometnica	☐	☐	☐	☐
Stavovi roditelja	☐	☐	☐	☐

14. Postoje li za Vas ograničavajući faktori odlaska s djecom izvan dvorišta vrtića koji nisu navedeni u 13. pitanju?

15. Odgojitelj/odgojiteljica nakon inicijalnog obrazovanja ima potrebne kompetencije za rad s djecom u prirodi.

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

16. Stav odgojitelja/odgojiteljica utječe na kvalitetu i količinu provođenja vremena sa djecom u prirodi/na otvorenom.

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

17. Za vrijeme boravka na otvorenom/u prirodi djeca moraju biti:

- Slobodni u igri
- U organiziranim aktivnostima
- Kombinacija slobodne igre i organiziranih aktivnosti
- Ostalo: _____

18. Boravak na otvorenom/u prirodi važan je za razvoj empatije kod djece.

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

19. Djeca skupine u kojoj radim vole boraviti vani „na zraku“.

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

20. Među djecom u skupini mogu prepoznati djecu koja borave sa roditeljima na otvorenom/u prirodi.

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem u potpunosti se slažem

Imate li još nešto za dodati, a vezano je uz temu možete to učiniti ovdje.

Hvala na pomoći!

14. SAŽETAK

Vrijednosti koje djeca stječu prate ih kroz cijeli život stoga je od posebne važnosti djecu upoznati s dobrobitima boravka u prirodi i povezati ih s istom. U prvom dijelu rada obrađena su teorijska polazišta o djetetu i okolišu, dijete iz aspekta istraživača te utjecaj prirode na razvoj i zdravlje djeteta.

Drugi dio rada usmjeren je na prikaz istraživanja „Uloga odgojitelja u razvijanju povezanosti djeteta s prirodom“. Istraživanju je pristupilo 150 odgojitelja djece predškolske dobi s područja Republike Hrvatske. Korišteni mjerni instrument bio je anketni upitnik stvoren putem Google obrasca. U istraživanju ispitali su se stavovi odgojitelja vezano uz provođenje vremena u prirodi u radu dječjeg vrtića. Rezultati su pokazali kako su odgojitelji svjesni svoje uloge u razvijanju povezanosti djeteta s prirodom i kako je interes djece za provođenje vremena „na zraku“ i dalje velik. Kao ključan ograničavajući faktor za odlazak s djecom u prirodu istaknut je veliki broj djece u skupinama i struktura radnog vremena odgojitelja.

KLJUČNE RIJEČI: povezanost, priroda, predškolska djeca, dijete istraživač

15. SUMMARY

The values that children acquire accompany them throughout their lives, therefore it is of particular significance to familiarize children with the benefits of spending time in nature and connect them with it. The first part of the thesis examines the theoretical foundations about the child and the environment, the child as an explorer and the influence of nature on child's development and health.

The second part of the thesis focuses on presenting the research "The role of educators in developing children's connection with nature." The research involved 150 educators of preschool children from the Republic of Croatia. The research employed a survey questionnaire created using Google forms as the measurement instrument. The attitudes of educators towards incorporating outdoor time within the preschool setting were examined. The results revealed that educators are aware of their role in developing children's connection with nature and that there remains a significant interest among children in spending time „in the fresh air“. The key limiting factor for

going to nature with children is the large number of children in groups and the structure of educators' work schedules.

KEYWORDS: connection, nature, preschool children, child as an explorer